

CEZA MUHAKEMESİ KANUNUNDA ÖNGÖRÜLEN İSTİNAFIN DEĞERLERİ ve BUNLARIN SAĞLANABİLİRLİK KOŞULLARI

(Values Of The Court Of Appeal Envisaged On The Code Of The Criminal Procedure And Circumstance Of Its Availability)

Doç. Dr. Yusuf Solmaz BALO¹

ÖZ

İstinaf kurumunun amacı içtihat birliğini sağlamak değil, maddi olayların yeniden duruşmayla incelenmesini gerçekleştirmektir. İstinaf; uyuşmazlık veya çekişme hakkında nitelik açısından düzeltme yoludur.

Türkiye’de 20.07.2016 tarihinden itibaren yedi bölgede bölge adliye mahkemesi faaliyete geçirilecektir.

Gerek bu mahkemelerin kuruluşuna ilişkin kanunun hazırlık sürecinde, gerekse bugüne kadar bu mahkemelerin kurulacağı yerler ve sayısı konusunda tereddüt bulunmaktadır.

Oysa, ceza muhakemesi bakımından benimsenmiş olan bir istinaf modeli bulunmaktadır. Bu modelin işlerliği ise, asgari sayıda kurulacak bölge adliye mahkemelerinin varlığını zorunlu kılmaktadır.

Bölge adliye mahkemelerinin kurulacağı yerler ve kaç yerde kurulacağını tespit ederken, ilgili usul kanunlarında belirlenmiş olan istinaf modeli ve bu modelin esasları önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstinaf, Yeniden İnceleme, Yeni Delil Sunma, Adil Yargılama, Vasıtasızlık İlkesi

ABSTRACT

The aim of the court of appeal is not to have uniform case laws. The aim is to ensure that substantial facts are re-examined in trial. The appeal is the way by which conflicts are qualitatively revised.

The court of appeals in seven regions will be put in operation on 20 July 2016 in Turkey.

There were hesitations during the preparation process of the law on

¹ Kayseri Hakimi, ysbalo@gmail.com

establishment of these courts. There are also hesitations as to the places where these courts will be established and to its numbers.

However, there is no accepted appeal model of criminal procedure. Successful function of this model makes it necessary to ensure establishment of court of appeals in minimum number.

The appeal model enshrined in relevant procedural laws and rules of this model have importance in determining the places where they will be established and its numbers.

Keywords: Appeal, Retrial, Presentation of new evidence
Fair trial, Principle of immediateness

GİRİŞ

Hukuk devletinin gereği olarak herkesin hak arama özgürlüğü vardır; herkesin âdil yargılanma hakkı vardır. Bu, sadece Anayasa'da değil (m.36, 141); aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) de benimsenmiştir. Nitekim AİHS'in 6. maddesinde, herkesin kanunla kurulmuş mahkemeler önünde makul bir süre içinde âdil yargılanma hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir.

Sadece hukukî inceleme yapabilen bir temyiz sistemi içinde, maddî meselenin, sadece belge üzerinden incelenmesi yeterli değildir. Doğru bir karar elde etme ihtimalini çoğaltmak için, maddî meselenin de kontrol edilebileceği bir kanun yolu sisteminin kabulü zorunludur. İstinafın olmadığı CMUK'da yer alan bugünkü sistemimiz maddî meselenin kontrolüne yeterli düzeyde yasal olanak sağlayabilmekten uzaktır².

Türkiye'de, yargı, karşı karşıya olduğu iş yükü nedeniyle tıkanma noktasına gelmiştir. Yargılamalar yıllarca uzayarak, hem büyük zararlara neden olmakta, hem de devletin saygınlığına gölge düşürmektedir. Bu olumsuz durumun giderilmesi ve yargıya işlerlik kazandırılması yönünde birçok görüş ve düşünce üretilmiştir. Önerilen yol ve yöntemlerden biri de "istinaf" kanun yolu olmuştur.

İstinaf kurumunun amacı içtihat birliğini sağlamak değil, maddi olayların yeniden duruşmayla incelenmesini gerçekleştirmektir. O nedenle, istinaf, uyuşmazlık veya çekişme hakkında nitelik açısından düzeltme yoludur³. İstinafın en önemli özelliği, maddi meselenin (olayın gerçekleşme

2 YENİSEY Feridun, İstinaf, *Adalet Dergisi*, Adalet Bakanlığı, S. 2, 2000, <http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/02.sayi/2feridun.pdf>, erişim tarihi: 26.01.2006.

3 İstinafın, ilk derece hükmü üzerine inşa edilen ve mükemmel bir karara varma amacına yönelik olan bir diyalektik gerçekleştirmek olduğu hakkında bkz. KONURALP Haluk, "Fransız Hukukunda Kanun Yolları Arasında İstinafın Yeri (Hukuk Davaları Açısından)", *Adalet Dergisi*, C. 50, S. 1, s. 28.

şeklinin) yeniden inceleme konusu yapılabilmesi olup, bu nitelik doğru karar verilmesi açısından vazgeçilemeyen bir metottur⁴. İstinaftan, daha kaliteli, daha güvenli ve adil bir yargılanmanın gerçekleştirilmesine katkı sunması beklenir⁵.

İstinaf yargılamasında ilk deneyimi 1879 yılında Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkat ile yaşadık. Ancak bu mahkemeler, başarılı bir şekilde yürütülememiştir. Gerekli teşkilatın kurulamaması, nitelikli ve yeter sayıda hâkimlerin yetiştirilememesi, aynı zamanda şeriat hukukunun uygulanmakta olması ve içtihat farklılıklarının giderilememesi sebepleriyle 24 Nisan 1924 tarihinde ve 469 sayılı Kanunla kaldırılmıştır⁶.

Türkiye'yi istinaf muhakemesini kabule zorlayan uluslararası yükümlülüklerimizden kaynaklanan bir neden olmamakla birlikte⁷, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan başlayarak (1973-1977) devam eden sonraki kalkınma planlarının tamamında istinaf yargılamasının ihtiyaç olduğu ve kurulması gerektiği üzerinde durulmuştur⁸ ve 26.09.2004 tarihinde kabul edilen 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile istinaf kanun yolu denetimini yerine getirmek üzere bölge adliye mahkemeleri (BAM) kurulmuştur⁹.

Bir hukuk sisteminde, ikinci derecede vakıa denetimi yapılmasını gerçekleştirmek amacıyla mahkeme teşkilatında kurulacak istinaf mu-

4 KUNTER Nurullah / YENİSEY, Feridun / NUHOĞLU Ayşe, Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, 15. Bası, s . 1283; YENİSEY Feridun / NUHOĞLU Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 3.Baskı, İstanbul 2015, s. 892; CENTEL Nur / ZAFER Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, 7. Bası, İstanbul 2010, s. 758.

5 PEKCANITEZ Hakan, İstinaf Mahkemeleri, **Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, Yayın No: 52, s. 16.

6 Türkiye'de istinaf mahkemelerinin gelişimi hakkında bkz. YENİSEY Feridun, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu (Kısaltma: İstinaf ve Tekrar Kabulü), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979, s. 34; ŞENSOY Naci, İstinaf, **İÜHFİM, C. 12, S. 4, 1946**, s. 1062 vd.; Mukayeseli hukukta istinaf mahkemelerinin gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. EREM Faruk, İstinaf Mahkemeleri, **AHFD**, s. 11; KONURALP, s. 25 vd.

7 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi iki dereceli yargılamaya ilişkin herhangi bir düzenleme içermemektedir. AİHS'ne Ek 7 Numaralı Protokol (m.2) ve Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (m.14/5), taraf devletlere ceza hukukuna ilişkin uyumsuzluklar hakkında verilen kararların incelenebileceği bir üst makam düzenleme yükümlülüğü getirmektedir. Fakat her iki sözleşmede de bu üst makamın neresi olacağı hususu belirtilmemekte, bu konuda devletlere takdir yetkisi tanınmaktadır. Bu nedenle taraf devlet, sadece hukukilik denetimi yapan temyize yer vermek suretiyle sözleşmeden doğan yükümlülüğünü yerine getirmiş olabilir; istinafa yer vermek taraf devletler için zorunluluk arz etmemektedir. Bkz. İTİŞGEN Rezzan, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, **TAAD**, Yıl: 5, Sayı: 16 (Ocak 2014), s. 376.

8 ÖZDEMİR Kenan / BALO Yusuf Solmaz, Bölge Adliye Mahkemeleri, **Yargıtay Dergisi, C. 31, Ocak-Nisan 2005, S. 1-2, s. 148**.

9 Mahkeme kavramı hakkında bkz. YEŞİL Ufuk, **"Türk Yargı Sisteminde Görev ve Hüküm Uyuşmazlıklarının Çözüm Usulü"**, Uyuşmazlık Mahkemesi Yayınları, No: 4, Ankara 2016, s. 4.

hakemesi farklı şekillerde gerçekleştirilebilir. Bu farklılığı ortaya çıkaran hususlar, bu kanun yolunda; ilk derece mahkemesinde ileri sürülmüş olan delillere ne düzeyde itibar edileceği, istinafta yeni delil ileri sürülüp sürüleceği (delillerle temasın kapsamı), sözlülük ve doğrudan doğruluk ilkelerinin ne düzeyde gerçekleştirilebileceği, duruşmalı istinafın kapsamı, istinaf başvurusunda bulunan sanığın geçerli mazeret olmasının istinaf duruşmasına katılmadığı durumlarda istinaf başvurusunun incelenip incelenmeyeceği, noktalarında toplanmaktadır. Bu kıstaslara göre de, klasik istinaf, daraltılmış istinaf veya genişletilmiş temyiz olarak kabul edilen vakıa denetimini gerçekleştirecek muhakeme yöntemleri ortaya çıkmaktadır.

Hazırlamış olduğumuz bu çalışmada, istinaf kanun yoluna ilişkin olarak CMK'nın öngördüğü sistem, bu sistemin asgari değerleri üzerinde durulmuş, öngörülen istinafa başvuru hakkının kullanılabilirliği bakımından asgari düzeyde bulunması gereken koşullar belirlenmeye çalışılmıştır.

Türkiye'de, 20.07.2016 tarihinden itibaren istinaf kanun yolu işlerlik kazanacaktır. İstinaf kanun yolu hizmetini gerçekleştirmek üzere yedi bölgede bölge adliye mahkemeleri kurulmuştur. Netice olarak, bu tarih itibarıyla istinaf kanun yoluna ilişkin hizmetler tüm yurda yedi bölge üzerinden verilecektir. Çalışmada, bu hususlar göz önünde tutulmak suretiyle, CMK'da istinaf muhakemesi için öngörülmüş olan sistemin değerleri ile bu mahkemelerin **vakıa- olgu mahkemesi fonksiyonunun** bu sayıda bölge adliye mahkemesi üzerinden yerine getirilmesinin mümkün olup olmadığı, bunun mümkün olmadığı durumlarda ortaya çıkacak hak kayıpları ve bunun adalet sistemine getireceği maliyetler üzerinde durulmuştur.

I. İSTİNAF

A. Genel Olarak

İstinaf kanun yolu, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen son kararların gerek maddi ve gerekse hukuksal açıdan üst bir mahkeme tarafından yeniden incelenmesini sağlayan olağan ve ikinci derece bir denetim muhakemesi yoludur¹⁰. İstinafta, ilk derece mahkemesince yapılan maddi

10 ÖZTÜRK Bahri, "Ceza Yargılaması Açısından İstinaf Yolunun Diğer Kanun Yollarıyla Karşılaştırılması", **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52, s. 186; ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, Ankara 2007, s. 840; ŞAHİN Cumhuriyet / GÖKTÜRK Neslihan, **Ceza Muhakemesi Hukuku II**, Seçkin Yayıncılık, 4. Bası, Ankara 2015, s. 244; ÜNVER Yener / HAKERİ Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2012, s. 854; TURHAN Faruk, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Asil Yayın Dağıtım, Isparta 2006, s. 406; ŞENSOY, s. 1062.

tespitler ve uygulanan normun yerindeliliğinin denetlenmesiyle yetinilmemekte¹¹, gerek maddi olay ve gerekse uygulanan norma ilişkin sorunlar yeni baştan ele alınmaktadır¹². Bu kanun yolunda hem hukuki, hem de hükmün temelini oluşturan delillerin (maddi değerlendirme) değerlendirilmesi yapılır¹³.

İlk derece mahkemesi tarafından yapılan maddi tespitler ve mahkemenin bunlara bağladığı hukukî sonuçlar ile uyguladığı muhakeme hukuku normları bir üst mahkemece öğrenme muhakemesi yapılarak kontrol ediliyor ve gereken hallerde sonkarar ıslah ediliyorsa, yapılan muhakeme istinaftır¹⁴. İstinaf, temyiz kanun yolu da dahil olmak üzere, ilk derece mahkemesi kararının en geniş kapsamda incelenmesi olanağını sağlayan bir yasa yoludur¹⁵. Diğer bir ifade ile, sonuçlanmış bir muhakemenin sonkararında hukuka aykırılık bulunduğu iddiası üzerine bu muhakemenin yeniden yapılmasıdır¹⁶.

B. İstinaf Kanun Yolu - Temyiz Kanun Yolu Karşılaştırması

İstinaf kanun yolu, ilk derece mahkemesinde duruşmaya hakim olan doğrudan doğruyalık ve sözlülük ilkelerine bağlı kalınarak, olaya ilişkin gerçeğin araştırılmasına olanak sağlaması nedeniyle temyiz kanun yolundan ayrılır¹⁷. İstinafi ile temyizi ayıran en önemli özellik, temyizde delillerle temas edilerek öğrenme muhakemesi yapılamamasına karşılık, istinafta gerektiğinde delil de incelenerek esas hakkında yeni bir karar verilmesidir¹⁸.

Bir ülkenin en yüksek ve merkezi mahkemesinin misyonu, vakıaların incelenmesini görev kapsamı dışında tutmak suretiyle, kanunun bidayet mahkemeleri tarafından yeknesak uygulanmasını sağlamak, açık ve net olmayan durumlarda kanunun yorumu suretiyle hukuk uygulamasını geliştirmektir. Diğer bir ifadeyle, inceleme sınırının hukuki denetim ile sınırlandırılmasıdır. Esasen, vakıalara ilişkin sorunların incelenmesi kanunun

11 ÖZTÜRK / ERDEM, s. 840.

12 ERDEM Mustafa Ruhan, **Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010, s. 19.

13 YURTCAN Erdener, Ceza Yargılamasında İstinaf ve Adalet Bakanlığı Tasarılarının Değerlendirilmesi, <http://www.barobirlik.org.tr/yayinlar/makaleler/erdeneryurtcan.doc>, erişim tarihi: 01.02.2016.

14 YENİSEY, İstinaf ve Tekrar Kabulü, s. 4.

15 ERDEM, s. 14; ÖZBEK Veli Özer / KANBUR Mehmet Nihat, **CMK İzmir Şerhi, Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005, s. 1082 vd.

16 TOSUN Öztekin, **Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri**, C. II, Muhakemenin Yürüyüşü, Sulhi Garan Matbaası, 2. Bası, İstanbul 1976, s. 198; İstinafın bir işe yeniden başlayan yargılama olduğu hakkında bkz. BAYRAKTAR, Köksal, "Ceza Yargılamasında İstinaf Kanun Yolu", **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52, s. 177.

17 CENTEL / ZAFER, s. 758.

18 YENİSEY / NUHOĞLU, s. 892.

yeknesak uygulanmasına ve hukukun geliştirilmesine bir katkı da sunmayacaktır¹⁹. Bugün Yargıtay, arada bir filtre görevi icra edecek bir araç olmadığı için, sadece hukuki incelemeyle yetinmemekte, aynı zamanda maddi inceleme de yapmaktadır. Dolayısıyla, Yargıtay bu yönden temyiz kanun yolu niteliğinin dışına çıkmaktadır. Bu nedenle, istinaf mahkemelerinin kurulması Yargıtay'ın esas görevini yerine getirmesi bakımından da katkı sunacaktır²⁰.

İstinaf yargılamasından geçmiş kararların Yargıtay'a taşınması için de belli bazı şartların sağlanması gerekecektir. Böylece üç dereceli yargı sistemine geçişle birlikte Yargıtay'a gidecek dosya sayısında azalma beklenmektedir. Ayrıca yine istinafin karakteristik yargılama özellikleri temyizle farklılık göstermekte; bu durum istinafin olduğu bir sistemde temyiz varlığını gereksiz kılmamaktadır.

Öte yandan CMK sisteminde “*doğrudan temyiz*” olarak kabul edilen, ilk derece mahkemeleri ve hâkimlikleri tarafından verilen karar ve hükümlere karşı bölge adliye mahkemelerine gitmeden doğrudan temyiz kanun yolu kullanmak suretiyle Yargıtay'a gitme imkânı sunan yöntem benimsenmemiştir. Bu nedenle, Yargıtay ceza dairelerinin temyiz incelemesi sırasında hukuki denetim incelemesinin yanında olay denetimi yapma yetkisi tümüyle ortadan kalkmış bulunmaktadır. Bunun istisnası, Yargıtay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı dava ve işler hakkında gerçekleştirilecek olan temyiz incelemesi ile TCK m. 18/4 gereğince yabancı ülkede suç işlemiş olan yabancının geri verilmesi kararıdır. Bu kararların incelenmesi doğrudan temyiz kanun yolunda gerçekleştirilecektir.

Temyizden farklı olarak istinafta denetim, hem yerel mahkemece yapılan maddi tespitleri ve hem de uygulanan normun yerindeliğini içermektedir. Temyiz, yalnızca maddi hukuk veya ceza muhakemesi hukukuna yönelik bir ihlalin mevcudiyetine dayandırılır. Temyiz ile istinaf arasındaki bu farklılıktan çıkan en önemli sonuç, istinafta (doğrudan doğrualık ilkesi açısından getirilen sınırlamalar altında da olsa) yeni delil ileri sürme olanağı var iken, temyizde böyle bir durumun söz konusu olmamasıdır²¹.

19 HUYDECOPER Toon, “Ülkenin En Yüksek Mahkemesinin Rolü”, *Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay’ın Rolü Konferansı, Türkiye Cumhuriyeti’nde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Eşleştirme Projesi*, Temmuz 2007, Ankara 2007, s. 67.

20 BAYRAKTAR, s. 183.

21 ÖZTÜRK Bahri / TEZCAN Durmuş / ERDEM Mustafa Ruhan / SIRMA Özge / KIRIT Yasemin Saygılar / ÖZAYDIN Özlem / AKCAN Esra Alan / ERDEN Efser, *Nazarî ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ders Kitabı, Seçkin Yayıncılık, 9. Bası, Ankara 2015, s. 676.

II. CMK'DA BENİMSENEN İSTİNAF KANUN YOLUNUN DEĞERLERİ

A. İstinaf İncelemesinin Kapsamı

1. Genel Olarak

Maddî ve hukukî meselenin kanun yolu mahkemesi tarafından incelenmesi kabul edilmiş ise, bu kanun yoluna verilen isim istinaftır. İstinaf ile temyizi birbirinden ayıran en önemli özellik, temyizde delillerle temas edilerek öğrenme muhakemesi yapılamamasına karşılık, istinafta gerektiğinde delil de incelenerek esas hakkında yeni bir karar verilmesidir. İstinafta yeni bir olay yargılaması yapılır ve hata tespit edilirse, esas mahkemesi tarafından verilmiş olan ilk hüküm ıslah edilir. İstinaf yargılaması yapan mahkeme, hatayı tespit ettikten sonra esas hakkındaki kararı da verir. Buna karşılık, delillerle bizzat temasa geçme ve olay yargılaması gerçekleştirilmeden yoksun olduğundan, temyizde kural bozmadır²².

Öğretide; maddî sorunun tekrar ve tamamen incelenip incelenmemesine bakarak, "klasik istinaf", "dar anlamda istinaf" ve "genişletilmiş temyiz" ayrımlarına yer verilmektedir. *Klasik istinafta*; istinaf mahkemesince, ilk derece muhakemesinden tamamen bağımsız olarak ve yeni delil ve olaylar göz önünde tutularak karar verilir. Denetim muhakemesinden öte, yepyeni ve tekrar muhakeme yapılması söz konusudur. *Dar anlamda istinafta ise*, maddî sorun, öğrenme muhakemesi yapılarak incelenmekle birlikte, muhakemede sözlülük ve doğrudan doğruyalık ilkeleri ancak karara esas alınabilecek deliller yönünden uygulanır. İstinaf mahkemesince, maddi vakıalar ancak gereken hususlarda yeniden incelenir, önemli ve tereddütlü hususlarda veya yeni delil, olay mevcutsa deliller toplanır²³.

İstinaf mahkemesi, *klâsik istinafta*, ilk mahkemenin önünde cereyan etmiş muhakemeden tamamen bağımsız olarak ve yeni ortaya çıkan değişiklikleri ve bir sınırlamaya tabi olmaksızın ileri sürülebilen yeni delil ve olayları gözönünde tutarak karar verir²⁴. *Klasik istinaf*, yargılamanın yeniden yapılması anlamına gelmektedir. CMK ile getirilen sistem, teknik manada istinaf, yani her olayda yargılamanın yeniden yapılmasını öngören bir sistem olmayıp daha çok dar anlamda istinaftır²⁵. Bu nedenle isti-

22 YENİSEY, İstinaf, *Adalet Dergisi*, S. 2, 2000, <http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/02.sayi/2feridun.pdf>, erişim tarihi: 26.01.2006.

23 SARIGÜL Ali Tanju, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*, Bilge Yayınevi, Ankara 2009, s. 6.

24 YENİSEY, İstinaf ve Tekrar Kabulü, s. 58.

25 CMK'da benimsenin sistemin "genişletilmiş temyiz" olduğu hakkında bkz. YENİSEY, Feridun, Türkiye'de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay'ın Rolü Konferansı, Türkiye Cumhuriyeti'nde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Eşleştirme Projesi, Temmuz 2007, Ankara 2007, s. 135; ÖZTÜRK, Bahri, Türkiye'de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay'ın Rolü Konferansı, Türkiye

naf kanun yolu incelemesinde ilk derece mahkemesince yapılan tüm ceza muhakemesi işlemleri yok farz edilip, bunlar yeni baştan yapılmayacak; yalnızca tartışmalı olan deliller yeniden ele alınacaktır²⁶.

Kanunyolu muhakemesinde öğrenme muhakemesi yapıp, maddî meseleyi bu şekilde incelemekle birlikte, istinaf mahkemesinin bütün delillerle tekrar doğrudan doğruya temasa geçmesini kabul etmeyen ve belge okunmasına istisnaen izin veren istinaf sistemi “**dar manâda istinaf**” olarak kabul edilmektedir²⁷.

Klasik anlamda istinafta, istinaf yargılamasını yapacak mahkeme, ilk derece mahkemesinin olay tespiti ve delil değerlendirmesi ile bağlı olmadığı gibi, taraflar ilk derece mahkemesine sunmadıkları yeni vakia ve delilleri istinafta yapılan yargılamaya dâhil edebilirler. İstinaf yargılaması adeta yeni bir ilk derece yargılamasına dönüşmektedir²⁸. **Dar anlamda istinafta** ise sadece tartışmalı olan hususlar incelenecek, diğer hususlarda ise ilk derece mahkemesinin kararı sabit kabul edilecektir²⁹.

Klâsik temyizde yargıtayın bazı hususlarda ilk derece mahkemesi kararı ile bağlı olması ve onu denetleyememesi, yargıtayın öğrenme muhakemesi yapmasındaki maddî imkânsızlıktan doğar. Fakat geniş manâda temyizde bazen sınırlı da olsa, öğrenme muhakemesi yapılması kabul edilmektedir. **Genişletilmiş temyizde**, istinaf mahkemesinin bozma türünden kararlarına ağırlık verilmesi söz konusudur.

İstinaf kanun yoluna; ilk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunduğu, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olduğu ya da ilk derece mahkemesi tarafından ispat bakımından yapılan değerlendirmenin yerinde olmadığı iddialarıyla başvurulabilir (CMK m.280). Buna göre, bir hukuk kuralının uygulanmaması ya da yanlış uygulanması, toplanan delillerin maddî olayı ortaya koyacak yeterlikte olmaması veya bu delillerden ilk derece mahkemesi tarafından yanlış sonuç çıkarılmış olunması istinaf kanun yoluna başvuru nedenleridir.

Cumhuriyeti’nde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Eşleştirme Projesi, Temmuz 2007, Ankara 2007, s. 49; ÖZTÜRK, / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 679; CMK’da öngörülen sistemin “dar anlamda istinaf” olduğu hakkında bkz. Bkz. ERDEM Mustafa Ruhan, Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010, s. 21; SARIGÜL, s. 7;

26 ERDEM, s. 21.

27 YENİSEY, İstinaf ve Tekrar Kabulü, s. 59.

28 ERDEM, s. 20; SARIGÜL, s. 6.

29 Bu manada istinaf ile genişletilmiş temyiz birbirine benzemekte ise de ikincisinin dosya üzerinden inceleme ile yetinmesi istinafta temel farkını oluşturmaktadır. Bkz. CENTEL / ZAFER, s. 608.

İstinafa sanık, katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar ile sanık adına yasal temsilci veya eşi, müdafii ya da vekilin istinaf başvurusunda gerekçe göstermesi gerekmez. Bu nedenle, bu kişiler tarafından gerçekleştirilen istinaf başvurusunda, istinaf başvuru gerekçesi gösterilmemiş olursa dahi, istinaf incelemesi yine bu sebeplerin tamamının gözden geçirilmesi suretiyle gerçekleştirilecektir. İstinaf için gerekçe gösterme yükümlülüğü olmadığı için, başvuru istinafa başvurmak için öngörülen süre geçtikten sonra da gerekçelerini bildirebilir veya önceden ileri sürdüğü istinaf nedenleri yanında yeni istinaf nedenleri ileri sürebilir. Öte yandan, C. Savcısı dışında istinaf yoluna başvuranlar bakımından gerekçe gösterme zorunluluğu aranmadığı için³⁰ BAM, istinaf nedenleri ile bağlı değildir³¹.

CMK'ya göre BAM, hükme etkili olan maddi eksiklikleri ve hukuka aykırılıkları kendiliğinden inceler. Maddi olgu açısından yapılacak denetim, tüm soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin yeni baştan yapılması anlamına gelmeyip, yalnızca tartışmalı olan delillerin yeniden incelenmesi ile sınırlıdır. Bu aşamada delil ileri sürülmesi mümkün olduğu gibi, istinaf mahkemesi de, ilk derece mahkemesinin olay tespiti ile ilgililerin ileri sürdüğü istinaf nedenleriyle bağlı değildir (CMK m. 280/1-a ve 273/4). Ancak bu, ilk derece mahkemesinde gerçekleştirilen bütün yargılama faaliyetlerinin bölge adliye mahkemesinde de tekrar yapılacağı anlamına gelmez; bu gerekli olduğu zaman ve oranda yapılacaktır (CMK m. 282/1-d).

Dava dosyasının bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı tarafından incelenmesinde sunulması gereken belge ve delillere ihtiyaç olduğu belirlendiğinde bunlar ikmal edilecek ve hazırlanacak tebliğname ile birlikte bölge adliye mahkemesine gönderilecektir. Ayrıca, istinafa başvurmuş olan kişiler de istinaf başvurusunda yeni belge ve delillere dayanabileceği gibi, istinaf başvurusunda yeni belge ve delile dayanmamış olsa bile istinaf sürecinde de yeni belge ve delilleri muhakemeye taşıyabilir³². CMK m. 282 gereğince, bölge adliye mahkemesine sunulan bu yeni belge ve deliller ile bölge adliye mahkemesi tarafından toplanmış olan belge ve delillerin CMK'nın 206 ve devamı maddeleri kapsamında tartışılması ve değerlendirmeye tabi tutulması gerekir.

30 Cumhuriyet savcısı ister tek başına, isterse istinafa başvurma hakkı olan diğer kişilerle birlikte istinafa başvurmuş olsun, BAM'ın istinaf incelemesini, gösterilen istinaf nedenlerine bağlı olmaksızın yapabileceği, bu nedenle BAM Cumhuriyet başsavcılığının, tebliğnamesini düzenlerken istinaf başvurusunda belirtilenler dışında istinaf nedenleri gösterebileceği hakkında bkz. ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SİRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 687 vd.

31 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SİRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 687.

32 ÖZBEK / KANBUR, s. 1099.

İstinaf, ilk derece mahkemelerince verilen son kararların gerek maddi ve gerekse hukuksal açıdan üst bir mahkeme tarafından denetimini sağlayan ikinci derece bir denetim muhakemesi yoludur. İstinafta, ilk derece mahkemesince yapılan maddi tespitler ve uygulanan normun yerindeliğinin denetlenmesiyle yetinilmemekte, gerek maddi olay ve uygulanan norma ilişkin sorunlar yeni baştan ele alınmaktadır. Bunun sonucu olarak istinafta, yeni olgu ve deliller de ileri sürülebilir. İkinci derece olarak istinafta, ilk derece mahkemesi kararının hukuksal açıdan denetlenmesinin yanı sıra yeni olgu ve delillere veya delillerin farklı biçimde ele alınmasına ve değerlendirilmesine dayanarak ilk derece mahkemesinin tespitlerinin düzeltilmesi de söz konusu olmaktadır. İstinafta olaya ilişkin kararı da bizzat istinaf mahkemesi vermekte, ilk derece mahkemesine gönderme, ancak istisnai durumlarda gündeme gelmektedir³³.

Temyizden farklı olarak istinafta denetim, hem yerel mahkemece yapılan maddi tespitleri ve hem de uygulanan normun yerindeliğini içermektedir. Temyiz, yalnızca maddi hukuk veya ceza muhakemesi hukukuna yönelik bir ihlalin mevcudiyetine dayandırılır. Temyiz ile istinaf arasındaki bu farklılıktan çıkan en önemli sonuç, istinafta (doğrudan doğruyalık ilkesi açısından getirilen sınırlamalar altında da olsa) yeni delil ileri sürme olanağı var iken, temyizde böyle bir durumun söz konusu olmamasıdır³⁴.

Bundan başka istinaf başvurusunun yerinde olması halinde, istinaf mahkemesi, kural olarak ilk derece mahkemesi kararını kaldırır ve olay hakkında bizzat karar verir; temyiz mahkemesi ise ancak istisnai durumlarda bizzat olay hakkında karar verir ve kural olarak bozma kararı üzerine, olaya bakan mahkemeye geri gönderir³⁵.

2. İstinaf İsteminin Sınırlandırılması Sorunu

CMK, istinaf isteminin sınırlandırılmasına ilişkin açık bir düzenleme içermemektedir. Ancak, Cumhuriyet savcısı dışındakiler bakımından istinaf başvurusunun, herhangi bir gerekçe gösterilmeden de yapılabilecek olması, bizi, istinaf başvurusunun sınırlandırılmayacağı düşüncesine götürmektedir. Bu yaklaşım, istinaf isteminin yerinde görülmesi durumunda ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması suretiyle bölge adliye mahkemesi tarafından yeni karar verileceği yaklaşımıyla da (CMK m. 280/2) uyumludur. Aksi durum, bütünüyle kaldırıldığı yasal olarak kabul edilmiş olan kararın bazı bölümlerine bağlı kalınarak istinaf incelemesi yapılması sonucunu doğuracaktır³⁶.

33 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 676.

34 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 676.

35 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 677.

36 Öte yandan, CMK'da istinaf isteminin belli noktalarla sınırlandırılabilmesine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi yerinde olmuştur. Çünkü istinaf istemi yerinde

B. İstinaf Yargılamasında Yeni Vakıa ve Delile Dayanma

1. Genel Olarak

İstinaf, ilk derece mahkemelerince verilen son kararların gerek maddi ve gerekse hukuksal açıdan üst bir mahkeme tarafından denetimini sağlayan ikinci derece bir denetim muhakemesi yoludur.

İstinafta, ilk derece mahkemesince yapılan maddi tespitler ve uygulanan normun yerindeliliğinin denetlenmesiyle yetinilmemekte, maddi olay ve uygulanan norma ilişkin sorunlar yeni baştan ele alınmaktadır. Bunun sonucu olarak istinafta, yeni olgu ve deliller de ileri sürülebilir. İkinci derece olarak istinafta, ilk derece mahkemesi kararının hukuksal açıdan denetlenmesinin yanı sıra yeni olgu ve delillere veya delillerin farklı biçimde ele alınmasına ve değerlendirilmesine dayanarak ilk derece mahkemesinin tespitlerinin düzeltilmesi de söz konusu olmaktadır. İstinafta olaya ilişkin kararı da bizzat istinaf mahkemesi vermekte, ilk derece mahkemesine gönderme, ancak, istisnai durumlarda gündeme gelmektedir³⁷. Oysa, temyizde böyle bir durum söz konusu değildir.

Temyizden farklı olarak istinafta denetim, hem yerel mahkemece yapılan maddi tespitleri ve hem de uygulanan normun yerindeliliğini içermektedir. Temyiz, yalnızca maddi hukuk veya ceza muhakemesi hukukuna yönelik bir ihlalin mevcudiyetine dayandırılır. Temyiz ile istinaf arasındaki bu farklılıktan çıkan en önemli sonuç, istinafta (doğrudan doğruyalık ilkesi açısından getirilen sınırlamalar altında da olsa) yeni delil ileri sürme olanağı var iken, temyizde böyle bir durumun söz konusu olmamasıdır³⁸.

Ayrıca, istinaf kanun yoluna başvuru için, savcı dışında kalanlar bakımından, herhangi bir gerekçe gösterilmesi gerekli değildir (CMK m.273/4-5). Bu nedenle, bölge adliye mahkemesinin istinaf nedenleri ile bağlı değildir³⁹.

2. Bölge Adliye Mahkemesi Başsavcılığı Bakımından

Dava dosyası, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına geldiğinde incelenerek, varsa tebligat eksikliklerinin giderilmesi sağlandıktan ve sunulması gereken belge ve deliller de eklendikten sonra, yazılı

görüldüğünde, BAM, ilk derece mahkemesi kararını kaldıracak ve yeni bir karar verecektir. Bütününü kaldırılan bir kararın, yalnızca belirli yönlerine ilişkin istinaf incelemesi yapılacağı düşüncesi, istinafin bünyesine yabancıdır. Kısmi istinafa olanak tanınması, istinaf mahkemesinin, yanlış bulduğu ilk derece mahkemesi kararına bağlı olarak istinaf incelemesi yapmasına yol açar.”, Bkz. ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 689.

37 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 676.

38 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 676.

39 ERDEM, s. 61.

düşünceyi içeren bir tebliğname ile birlikte bölge adliye mahkemesi ceza dairesine verilir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname ilgililere de tebliğ olunur (CMK m.278). Bölge adliye mahkemesi başsavcılığının, Yargıtay Cumhuriyet başsavcılığına göre farklılık arz eden en önemli görevi belge ve delil toplamaktır. Bu görevin verilmesinin sebebi, istinaf kanun yolunun niteliği ve CMK'da kabul edilen istinaf incelemesinin kapsamı ve bu sisteme bağlanan sonuçlarla ilgilidir.

C. Doğrudanlık ve Sözlülük İlkeleri

BAM'da da doğrudanlık ve sözlülük gibi ceza muhakemesinin temel ilkeleri uygulama alanı bulmaktadır. Fakat BAM, ikinci derece yargı mercii olması sebebiyle, dilerse ilk derece mahkemesi tarafından dinlenen bir tanığın, bu aşamada bizzat dinlenmesinden vazgeçerek ifadesini içeren tutanakların okunmasıyla yetinebilir (CMK m. 282/1-c).

İlk derece mahkemesinde yargılamanın şartlarından biri de sanığın duruşmada hazır bulunmasıdır. Kanun koyucu yokluk, gaiplik ve kaçaklık durumlarını belirtmekte ve her birine farklı sonuçlar bağlamaktadır. Fakat istinaf yargılamasında ise belirli koşullarda sanığın duruşmada hazır bulunmaması açtığı istinaf davasının reddine neden olacaktır (CMK m.281/1).

Kanun koyucu tutukluluğu geçerli bir mazeret kabul ederek hükmün uygulama kapsamı dışında bırakmıştır. Kanunda açıkça sanığın duruşmaya gelmemesinden bahsettiğinden ve istinaf davasında istisnalar olmakla birlikte yargılamanın yenilenmesi, yeni delillerin ileri sürülmesi ve hatta istinaf davasında ileri sürülmemiş olan belge ve delillerin dahi ileri sürülebilmesi imkanı bulunduğundan dolayı, sanık müdafii duruşmaya gelmiş olsa bile, duruşmaya gelmeyen sanığın istinaf davasının reddine karar vermek gerekecektir⁴⁰.

D. İlk Derece Mahkemesi Kararının Kaldırılması

BAM tarafından yapılan inceleme, ilk derece mahkemesi kararında *usule veya esasa ilişkin aykırılık olup olmadığı, delillerde ve işlemlerde eksiklik bulunup bulunmadığı ve ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olup olmadığını* kapsar. Temyizden farklı olarak burada aynı zamanda bir olay yargılaması olduğu ve bu çerçevede yeni delil ve olgular da ileri sürülebileceği, ileri sürülen bu delil ve olguların yeniden tartışılıp değerlendirilmesi gerekir⁴¹.

Temyizden farklı olarak istinafta aynı zamanda bir olay yargılaması ol-

40 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 713.

41 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 713.

duğu ve bu çerçevede yeni delil ve olgular da ileri sürülebileceği, ileri sürülen bu delil ve olguların yeniden tartışılıp değerlendirilmesi gerekeceği için, ilk derece yargılamasında geçerli olan duruşma hazırlığı ve duruşmaya ilişkin kurallar büyük ölçüde istinaf yargılamasında da geçerlidir⁴².

İstinaf başvurusunun yerinde olması halinde, istinaf mahkemesi, kural olarak ilk derece mahkemesi kararını kaldırır ve olay hakkında bizzat karar verir; temyiz mahkemesi ise ancak istisnai durumlarda bizzat olay hakkında karar verir ve kural olarak bozma kararı üzerine, dosyayı olaya bakan ilk derece mahkemesine geri gönderir⁴³.

İstinafta ikinci derece bir olay yargılaması söz konusu olduğundan, duruşma hazırlığı için geçerli olan kurallar, önemli ölçüde ilk derece mahkemesindekiyle örtüşmektedir.

İstinaf mahkemesinin olayı aydınlatma yükümlülüğü, ilk derece mahkemesinin kararıyla sınırlı değildir. Bu konudaki tek sınır, iddianameye konu olan fiildir. Fiili aydınlatmak için gerekli tüm deliller ileri sürülebilir ve bu çerçevede vereceği ifade karar açısından önemli olan yeni tanık ve bilirkişiler de çağrılabilir⁴⁴.

Öte yandan ilk derece mahkemesi tarafından dinlenen tanık ve bilirkişilerin, eğer bu kişilerin yeniden dinlenmesi olayın aydınlatılması için gerekli görülüyorsa, istinaf duruşmasına çağrılmasından vazgeçilebilir. Böyle bir durumda, istinaf duruşmasında ilk derece mahkemesinde yapılan duruşmada tutulan tutanakların duruşmada okunması gündeme gelir. Ancak burada sanık tarafından istinaf başvurusuna dayanak yapmak için gösterilen kişilerin çağrılmasına dikkat edilmelidir⁴⁵.

İstinaf, temyizden farklı olarak ilk derece mahkemesi kararının gerek olay tespiti ve gerekse hukuksal değerlendirme bakımından yeniden ele alınmasını gerektirdiğinden, bir duruşma yapılması sonucuna yol açar. İstinafın niteliğine uygun olarak istinaf duruşmasında, olay yeniden ele alınır. İlk derece mahkemesinin kararının daha önceden mevcut olguların tespitinin doğru veya yanlış olduğunun incelenmesiyle yetinilmez; deyim yerinde ise ilk derece yargılaması tekrarlanır. İstinaf sonucunda verilecek kararın dayanağını yeniden yapılan yargılama oluşturur. Bu yüzden de istinaf aşamasında yeni delil ileri sürülebileceği gibi, ilk derece mahkemesi kararı sonrası yeni ortaya çıkan olgular da kararda göz önünde bulundurulur⁴⁶.

42 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 713.

43 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 677.

44 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 714.

45 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 714.

46 İstinaf aşamasında taksirle yaralanan kişinin ölmesi örneği için bkz. ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 714; Bunun gibi cinsel taciz

III. BAM'IN KURULACAĞI YER VE ADET SORUNUNUN CMK'DA BENİMSENEN İSTİNAF SİSTEMİ BAKIMINDAN DEĞER- LENDİRMESİ⁴⁷

Anayasa'ya göre, herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir (m.36); davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir (m.141/son).

Adli yargı sistemimizde ortaya çıkan ikinci bir vakıa denetimi ihtiyacının giderilmesi ve böylece muhakeme hukukunda ikinci derece kanun yolunun hukukumuzda dahil edilmesi amacıyla, 26/09/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile "bölge adliye mahkemeleri"nin kuruluşu düzenlenmiştir.

5235 sayılı Kanunun 25 ve Geçici 2. maddesi, bölge adliye mahkemelerinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSYK) olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığı tarafından 1 Haziran 2007 tarihine kadar kurulmasını öngörmekteydi. Ancak, bu mahkemelerin kaç bölgede ve nerelerde kurulacağı ile bu mahkemelerin ne zaman faaliyete geçirileceği konularında da tereddüt yaşanmıştır. HSYK'nın 15.05.2007 tarihli ve 205 sayılı Kararı ile bu mahkemelerin dokuz mahalde (İstanbul, Bursa, İzmir, Konya, Adana, Ankara, Samsun, Erzurum ve Diyarbakır) kurulmasına karar verilmiştir. Ancak, mahkemeler bu tarihte faaliyete geçirilmediği gibi, hangi tarihte faaliyete geçirileceği hususu da tespit edilmemiş, bu mahkemelerin faaliyete geçirilmesi gerekli hazırlıkların tamamlanmasından sonraya bırakılmıştır.

HSYK Genel Kurulu tarafından 03.02.2011 tarihli ve 81 sayılı kararla, dokuz mahalde kurulmasına karar verilen bölge adliye mahkemelerinin Cumhuriyet başsavcılarının atanması da dahil olmak üzere, kuruluş işlemlerini tamamlamak, mahkemeleri faaliyete hazır hale getirmek ve bölge adliye mahkemelerinin DERHAL FAALİYETE GEÇİRİLMESİ HUSUSUNDA gerekli işlemleri gerçekleştirmek üzere HSYK Birinci Dairesine yetki verilmiştir. Nitekim, bu yetkiye dayanılarak 2011 tarihinde HSYK Birinci Dairesi tarafından öncelikle bölge adliye mahkemelerinin dokuz

suçunda suç mağdurunun ilk derece mahkemesi hükmünden sonraki aşamada okuldan ayrılmak zorunda kalması veya işini bırakmış olması durumları istinaf sürecinde TCK m. 105/2-son cümlelerin uygulanması bakımından göz önünde bulundurulacaktır.

47 Türkiye'de istinaf mahkemelerinin yeniden gündeme taşınması ve istinaf yargılamasının ilgili kanunlarda düzenlenmesi çalışmalarının başladığı dönemde Adalet Bakanı olan Prof. Dr. Hikmet Sami Türk istinaf mahkemesinin başlangıç olarak 15 bölgede kurulmasının, daha sonra ise bu sayının artırılması gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. *Adalet Dergisi*, C. 50, S. 1, s. 29.

mahalde kurulmasına ilişkin karar değiştirilerek, bu kez bu mahkemelerin **onbeş** mahalde kurulmasına karar verilmiştir.

Ayrıca, Birinci Daire tarafından 22.02.2011 tarihli ve 322 sayılı kararla dokuz mahalde kurulmasına karar verilen bölge adliye mahkemelerinin Cumhuriyet başsavcılarının atamaları gerçekleştirilmiştir. Yine HSYK Birinci Dairesi'nin 02.06.2011 tarihli ve 978 sayılı Kararıyla, Kurul'un 15.05.2007 tarihli ve 205 sayılı Kararıyla bölge adliye mahkemelerinin kurulmasına karar verilen dokuz mahallin dışında da bölge adliye mahkemelerinin kurulmasının zorunluluğuna işaret edilmek suretiyle, bu yerlerin tespit edilmesi gerektiği ve 2011 yılı yaz kararnamesi ile bu yerlerin de Cumhuriyet başsavcılarının, 2011 yılı sonbahar kararnamesi ile de bu yerlerin bölge adliye mahkemesi başkanları ile komisyon asıl üyesi olarak görevlendirilecek bölge adliye mahkemesi daire başkanlarının atanması gerektiği ifade edilmiştir. Yine, Birinci Dairenin aynı kararında koşulların sağlanması halinde bölge adliye mahkemelerinin diğer başkan ve üyeleri ile savcılarının 2012 yılı yaz kararnamesi ile atamalarının yapılmasına ve istinaf yargılamasının 2012 yılı Eylül ayında, yeni adli yılın başlamasıyla birlikte başlatılmasına karar verilmiştir.

HSYK Birinci Dairesi tarafından bu kez 29/01/2016 tarihli duyuru ile bölge adliye mahkemelerinin 15 mahalde faaliyete geçirileceğinin planlandığı belirtilmiştir. Ancak, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunun 29/02/2016 tarihli ve 53 sayılı kararıyla bu kez bölge adliye mahkemelerinin **yedi** bölgede faaliyete geçirilmesi kararlaştırılmıştır.

Hangi hükümlerin istinaf edilebileceği ve istinafin ne düzeyde gerçekleştirileceği hususları, ülkelerin coğrafi özellikleri, topluma ilişkin veriler, yargı örgütlenmesi, hâkimler, savcılar, avukatlar ile adalet hizmetleri personelinin nitelik ve sayıları ile ülkenin adalet hizmetlerinin sunumundan beklenen çıktılarının kalitesine ilişkin hedefleri göz önünde bulundurularak ayrı ayrı tayin edilmiştir⁴⁸. Esasen bu hususlar göz önünde bulundurulmak suretiyle benimsenmiş olan istinaf sisteminin temel değerleri, bu hizmeti sunacak olan mahkeme teşkilatlanmasının bu kanun yolunun temel değerlerini gerçekleştirebilir olmasını gerektirmektedir. Bu ise, mahkemelerin kurulduğu yer ile adedinin de istinaf muhakemesinin temel esaslarını gerçekleştirmeye elverişli şekilde yapılandırılması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye'de istinaf yargılamasını yürütecek olan mahkeme teşkilatlanmasının tek merkezde, bölgesel esasa uygun olarak ya da her il ve hatta ilçe merkezinde kurulması yönünde farklı yaklaşımlar ve görüşler bulunmaktadır. *Yurtcan*, istinaf istemi, süresi, dilekçesi, başvurunun etkisi,

48 ŞENSOY, s. 1061.

istinaf isteminin hükmünü veren mahkemece reddi, ön inceleme, bölge adliye mahkemesinin inceleme, kovuşturması, duruşma hazırlığı ile duruşmaya ilişkin hükümlerinin temyiz müessesesi ile taşıdığı paralellikler dolayısıyla, küçük temyiz gibi bir yapılandırma ile CMUK'un içine bu istinaf kanun yolunun yerleştirildiği görüşündedir⁴⁹. *Yenisey*, istinaf mahkemelerinin her il ve ilçe düzeyinde kurulması fikrini belirtmiştir⁵⁰. *Bayraktar*, istinaf mahkemelerinin merkezi otoritenin sürekliliğini sağlamak için kurulduğunu, bunların bölge mahkemesi haline getirilmesinin değişik sorunlara yol açabileceğini belirtmektedir⁵¹. *Öztürk* ise, istinaf mahkemelerinin maddi inceleme de yapacak olması nedeniyle olay yerine yakın olması gerektiği, bu nedenle istinaf mahkemelerinin her ilde (yargı çevresi içerisinde) kurulması gerektiğini, davaların şehirden şehire dolaşmasının, yalnızca muhakeme ekonomisine değil, maddi gerçeğin araştırılması ilkesine de aykırı düşeceğini belirtmiş⁵², ancak, Türkiye'ye ihtiyacın klasik istinaf yargılaması değil, genişletilmiş temyiz müessesesi olduğunu, kanun yolu incelemesinde, ilk derece mahkemesinde gerçekleştirilmiş olan işlerin yeniden ele alınmasının bölgesel mahkeme yapılanması üzerinden gerçekleştirilemeyeceğini, bu hedefin ancak, her ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yer veya il merkezlerinde kurulacak olan mahkeme teşkilatlanmasıyla hayata geçirilebileceğini, bunun ise Türkiye bakımından gerçekleştirilmesinin imkân dahilinde olmadığını ileri sürmüştür⁵³.

Nüfus ve coğrafi durum ölçütleri bakımından genel olarak Türkiye'ye benzeyen Fransa'da 35 bölgede faaliyette bulunan istinaf mahkemeleri bulunmaktadır⁵⁴.

49 YURTCAN Erdener, "Bölge Ceza Mahkemeleri'nde Yargılama Usulü", **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52, s. 193.

50 YENİSEY, **Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52, s. 78, 91; Türkiye bakımından, maddi meselenin en iyi bir biçimde tekrar gözden geçirilmesini ve kontrol edilmesini sağlayacak ve ayrıca ilk mahkemelere mümkün olduğu kadar yakın yerlere kurulacak istinaf mahkemelerinin kabulü, maksada en uygun alternatif olduğu görüşü için bkz. YENİSEY, **İstinaf, Adalet Dergisi**, S.2, 2000, <http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/02.sayi/2feridun.pdf>, erişim tarihi: 26.01.2006.

51 BAYRAKTAR, s. 178.

52 ÖZTÜRK Bahri, "Ceza Yargılaması Açısından İstinaf Yolunun Diğer Kanun Yollarıyla Karşılaştırılması", **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52, s. 188; "... istinaf mahkemelerinin maddi inceleme de yapacak olması nedeniyle olay yerine yakın olması gerektiği için kural olarak her ilde kurulması gerekir. Ancak iş yoğunluğu göz önünde bulundurularak birbirine yakın olan illerin aynı yargı çevresine dahil edilmesi yoluna da gidilebilir. Ancak her halde istinaf mahkemelerinin Yargıtay'da olduğu gibi merkezi biçimde örgütlenmesinin, bu mahkemelerin işlevine uygun düşmeyeceğini düşünüyoruz.", Bkz. ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 697.

53 ÖZTÜRK Bahri, "Ceza Yargılaması Açısından İstinaf Yolunun Diğer Kanun Yollarıyla Karşılaştırılması", **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52, s. 186 ve 187.

54 KONURALP, s. 29.

BAM bölgelerin coğrafi durumları ve ilk derecedeki mahkemelerin iş yoğunluğu göz önüne alınarak belirlenecek yerlerde kurulacak olduğuna göre, kurulan yerlerin dışında kalan yerler bakımından, tanık, mağdur, şikayetçi, malen sorumlu, katılan ve sanıkların dinlenmeleri ile keşif yapılmasında coğrafi uzaklığı bağlı olarak bazı sorunlar yaşanacaktır⁵⁵.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, ceza yargılaması, hukuk yargılaması ve iş hukuku yargılaması ile icra hukuku yargılaması bakımından bölge adliye mahkemelerinin kurulacağı yerler ve kaç yerde kurulacağını tespit ederken, mutlaka konuyu düzenleyen usul kurallarına bakmak gerekmektedir.

Bu konuda sağlıklı bir sonuca varılması için üzerinde durulması gereken hususlar; yargı sisteminin genel esasları-değerleri, istinaf yargılamasıyla ulaşılmak istenilen hedefler, hâkim, savcı ve avukatların niteliği ve sayısı, iş yoğunluğu ile hangi istinaf türünün uygulanacağına ve istinaf incelemesinin kapsamına yönelik olarak usul kanunlarında kabul edilmiş olan sisteme ilişkin değerlerdir.

Kurulacak bölge adliye mahkemelerinin kurulacağı yerlerin ve sayısının belirlenmesinde temel belirleyici ölçü, kabul edilmiş olan istinaf modelidir. Klasik istinaf, daraltılmış istinaf veya genişletilmiş temyiz modellerinden tercih edilmiş olan model, ceza muhakemesi hukukunun özellikle delil ikamesi bakımından belirlediği ilkelerin istinaf muhakemesinde uygulanma kapsamı ön plana çıkacaktır. Özellikle, istinaf davasında gerekçe gösterilip gösterilmeyeceği, istinaf incelemesinin kapsamı ile istinaf davasındaki istinaf nedenleriyle bağlı kalınıp kalınmayacağı, istinaf davasında yeni belge ve delile dayanabilme, ilk derece mahkemesinde irdelenmiş olan belge ve delillerin istinaf muhakemesinde tekrarlanıp tekrarlanmayacağı hususu, doğrudan soru yöneltme hakkının kapsamı, istinaf duruşmasına katılmayan sanığın davasının akıbetine bağlanan sonuçlar ile bölge adliye mahkemesinin duruşma açmadan karar vereceği hususların kapsamı ile duruşma açmak suretiyle karar vermek zorunda bulunduğu hususların kapsamı istinaf davasını görece mahkemelerin kurulması gereken sayı ile nerelerde kurulması gerektiğinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulacaktır.

Temyiz kanun yoluna gidilemeyecek ve istinaf yargılamasında kesilecek kararların önemi göz önünde bulundurulduğunda, bölge adliye mahkemelerinde yürütülecek yargılamada özellikle sanığın bulunması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, Kanun koyucu, "hakkın kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla" CMK'nın 281.maddesinde tu-

55 ALBAYRAK Mustafa, "İstinaf Kanun Yolunda Bölge Adliye Mahkemesinin Keşif Yapması ve Tanık Dinlemesi Üzerine Düşünceler", *TBB Dergisi*, S. 70, 2007, s. 308 vd.

tuksuz sanığa yapılacak çağrıda kendi başvurusu üzerine açılacak davanın duruşmasına gelmemesi durumunda istinaf davasının reddedileceği belirtilmiştir. Buna göre, sanığın tutuksuz olması ve sanık tarafından yapılan başvuru üzerine istinaf davasının açılmış olması durumunda, sanığın bölge adliye mahkemesindeki duruşmaları (duruşmadan varestede tutulmadıkça) takip etmesi gerekmektedir. Bu durum ise, geçerli bir sebebe dayandığı içinde bulunulan sürecin bir sonucu olarak, geçerli bir istinaf gerekçesine dayanmakta olan sanığın, istinaf duruşmasına katılmamış olması dolayısıyla istinaf başvurusunun reddi sonucunu doğuracaktır. İstinaf duruşmasına katılmayan sanığın istinaf davasının reddinin kabul edilmiş olmasına bağlanan sonuç, ilk derece mahkemesinde maddi hususlar yönüyle veya hukuki hususlar yönüyle yüksek ihtimalle hukuka aykırılığı öngörülmüş olan bir davada, sırf tutuksuz sanığın duruşmaya katılmamış olması dolayısıyla göz ardı edilmesidir. İstinaf davasında kesinleşecek karar oranlarının yüksekliği ile birlikte değerlendirildiğinde, bölge adliye mahkemelerinin ilk derece mahkemelerine yakın kurulmamış olmasının ortaya çıkaracağı hak kayıpları riski daha iyi anlaşılacaktır.

Bölge adliye mahkemesi gerektiğinde, tanıkları, bilirkişileri davet ederek duruşmada dinleyebilecektir ki, burada konu, hukuk yargılamasına nazaran kamu açısından daha da önemli noktaya gelmektedir: Çünkü, yargılama ceza yargılaması olduğu için, belirtilen kişilerin masrafları en azından yargılama sırasında idare tarafından karşılanacaktır. Ayrıca, mahkemenin bizzat dinlemek istediği tanık ve bilirkişilerin davete icap etmemesi durumunda, zorla getirmeye ilişkin hükümler işleyecektir ki, bu durum da, bölge adliye mahkemelerinin yargı çevresinde bulunan ilk derece mahkemelerine yakın yerlerde kurulması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Temyiz mahkemesi tarafından verilen bozma kararına karşı bölge adliye mahkemesinde yeniden duruşma açılacak ve bozma kararına karşı tarafların beyanları ve savunmaları tespit edilecektir (CMK.m.307).

Bize göre, istinaf mahkemesi, maddi meseleyi inceleyen bir esas mahkemesi olduğu için, suçun işlendiği yere ve ilk derece yargılamanın yapıldığı mahkemeye yakın bir yerde kurulması esasen bir ihtiyaçtır⁵⁶. Ancak, 20 Temmuz 2016 tarihinde faaliyete geçirilecek olan bölge adliye mahkemelerinin kurulduğu yer ve adedine göre bakıldığında, bu mahkemelerin, kurulması gerekli olan esaslara göre, merkezi yapıya yakın düzeyde böl-

56 KUNTER / YENİSEY / NUHOĞLU, s. 1310 ve 1316; Yenisey, istinaf yargılamasının niteliği gereğince bölgesel değil yerel esaslar çerçevesinde kurulmasını belirtmiş, bu kapsamda olmak üzere istinaf mahkemelerinin her ilde kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. YENİSEY, İstinaf ve Tekrar Kabulü, s. 91; ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 246.

gesel esaslara göre kurulmuştur⁵⁷.

Öte yandan belirtmek gerekir ki, yukarıda belirtilen ölçülerde bir değişiklik olmadığı halde, bölge adliye mahkemelerinin kurulacağı sayı ile kurulacağı yerler konusunda hükümetlerin ve HSYK'nın tereddütlü olduğu görülmektedir. Hükümet tarafından hazırlanan ve görüşlere gönderilen Mahkeme Teşkilat kanunun tasarısu taslağında bölge adliye mahkemelerinin onbeş yerde kurulması benimsenmiş iken⁵⁸, TBMM'ne sevk edilen Kanun Tasarısında mahkemelerin kurulacağı sayı ve yerlerin kanunda belirlenmesi yaklaşımından vazgeçmiştir.

Aşağıda, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçirildiği bölge sayısı ve yerlerinin CMK'da benimsenen istinaf kanun yolunun kapsam ve temel değerleri bakımından ortaya çıkaracağı sonuçlar ve bu sonuçların sebebiyet vereceği Anayasal haklar üzerinde durulmuştur.

A. Yargılamanın Tekrarlanması - Delil İkamesi Bakımından

Klasik istinaf (geniş anlamda istinaf), ilk derece mahkemesi kararının yok sayılarak uyuşmazlığın ilk derece mahkemesi önünde gerçekleşen yargılamadan bağımsız olarak yeni baştan ele alınmasıdır. Bu yaklaşımda ilk derece mahkemesi kararının denetlenmesiyle yetinilmez; yeni olay ve deliller de göz önünde bulundurulur ilk derece mahkemesi kararından bağımsız yeni bir karar verilir. 18. yüzyıldan itibaren sözlülük ve doğrudan doğruluk ilkelerinin yerleşmesi ile birlikte, klasik istinafın (geniş anlamda istinaf) bu ilkelere aykırı düştüğü anlaşılmıştır. Bu gelişmeler, mukayeseli hukukta da bugün genellikle dar anlamda istinaf yönteminin uygulanması ön plana çıkmıştır⁵⁹. CMK sisteminde de dar anlamda istinafa ilişkin esaslar benimsenmiştir.

Bölge adliye mahkemesi tarafından ilk derece kararının hatalı olduğu görülüp duruşma açılmasına karar verilmesi durumunda, maddi olayın varlığı konusunda yeniden yargılama yapılarak işin esasına girildiğinden, ilk derece için CMK'da yer alan ispat hukukuna ilişkin hükümler istinafta da geçerli olacaktır (CMK 282/1).

Vasitasızlık-doğrudan doğruluk ilkesi, hâkimin kararını delillerle doğrudan doğruya, bizzat temasa geçerek vermesini ifade eder. İlke, ceza muhakemesinin hukuk devleti açısından kalitesini ifade etmekte olup⁶⁰, istinaf yargılaması bakımından da geçerlidir. CMK'nın m. 217/1 ve m. 188

57 ŞAHİN / GÖKTÜRK, s. 246.

58 ERASLAN Özkaya, İstinaf Mahkemeleri, *Uluslararası Toplantı*, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52, s. 7.

59 ERDEM, s. 20 vd.

60 ŞAHİN Cumhuriyet, *Ceza Muhakemesinde İspat (Delillerin Doğrudan Doğruluk İlkesi)*, Ankara 2001, s. 19.

maddeleri bu ilke ile ilgilidir. Bu ilkenin sonucu olarak, tanıkların duruşmada doğrudan doğruya dinlenmeleri gerekir. Açıkça yer verilen bazı istisnalar dışında tanıkların önceki ifadelerinin duruşmada okunmasıyla yetinilemez (m. 210).

Hakim, yalnızca duruşmada ikame edilen ve tartışılan delilleri değerlendirebilir ve hükmüne esas alabilir (CMK 217/1). Duruşmada tartışılmamış bir delilin hükme esas alınması hukuka aykırılık teşkil eder ve bozma nedeni olur. Karar verecek olan hakim, delillerle doğrudan doğruya temas geçmelidir. Bu anlamda örneğin hakim tarafından tanığın dinlenmesi, yazılı delillerin görüp, okunup incelenmesi, diğer belirtilerin bizzat görülmesi gerekmektedir. CMK'nın 217/1. maddesinde delillerin '*hakimin ...huzurunda*' tartışılması gerektiğinden söz edilmesi, vasıtasızlık ilkesinin benimsendiğini göstermektedir.

Doğrudan doğruyalık - vasıtasızlık ilkesi doktrinde şekli ve maddi anlamda vasıtasızlık ilkesi olarak ikiye ayrılarak incelenmektedir⁶¹. Şekli anlamda vasıtasızlık ilkesi uyarınca hakim tüm delillerle doğrudan temas geçmeli ve delillerin tartışılması kendi huzurunda yapılmalıdır. Böylece hakimin maddi olay hakkındaki değerlendirme ve kanaati doğrudan olacaktır. Araya vasıta girdiğinde hakimin kanaati da dolaylı olacaktır. Bu nedenle hüküm verecek hakimden başka bir hakim tarafından temas edilen, tartışılan delile dayanılarak hüküm kurulması vasıtasızlık ilkesine aykırı olacaktır⁶². Bu bakımdan BAM ceza dairesinde duruşma açıldığında, vasıtasızlık ilkesine bağlı kalınmalı ve duruşmada bulunmayan bir üyenin hükme katılmamasına dikkat edilmelidir. Duruşmanın kesiksiz (ara verilmeden) sonlandırılması ilkesi ile vasıtasızlık ilkesi arasında da yakın ilişki vardır. Mümkün olduğu ölçüde yargılama tek oturumda ve ara verilmeden bitirilmeli ve böylece deliller aynı heyet huzurunda tartışılarak sonuca ulaşılmalıdır (CMK 190/1). Maddi anlamda vasıtasızlık ilkesi ise, hakimin değerlendirmede esas alacağı delillerin kalitesiyle ilgilenmektedir. Bu nedenle, hakim soruşturma evresinde dinlenen tanığın ifadesini tutanakta okumakla yetinmemeli, tanığı duruşmada bizzat dinleyerek hükmüne esas alabileceği bir delil haline getirmelidir⁶³.

CMK sistemi bakımından, ilk derece muhakemesinde vasıtasızlık ilkesi temel kural olmakla birlikte, istinaf yargılaması bakımından bu kuralın tümüyle geçerli olduğu söylenemez. Kanunda, hernekadar bölge adliye mahkemesi ceza dairesinde duruşma açıldığında, ilk derece muhakemesi bakımından geçerli olan duruşma hazırlığı, duruşma ve karar müesseselerine ilişkin hükümlerin istinaf davası bakımından da uygulanacağı

61 ŞAHİN, s. 26 vd.

62 ŞAHİN, s. 28

63 ŞAHİN, s. 26 vd.

benimsenmiş olmakla birlikte (m.282/1), bu ilkenin istisnalarına da yer verilmiştir. Buna göre, kural olarak ilk derece mahkemesinde duruşmada tartışılmış bulunan deliller ve bu arada tanıklar ile istinaf duruşmasında yeniden doğrudan temasa geçilmesi gerekmemektedir. Bu konudaki tutanakların duruşmada okunması yeterlidir. Ancak istinaf mahkemesi gerekli gördüğü takdirde önceden dinlenen tanıkların tümünü veya bir kısmını yeniden dinlenmek üzere çağırabilir⁶⁴. İstinaf yargılamasında da tanık veya bilirkişilerin yeniden dinlenmesi muhakeme açısından önem taşıyor ve yeni bir bilgi ortaya koyacağı düşünülüyorsa, bu takdirde bu kişilerin duruşmaya çağrılarak dinlenmeleri gerekir. Yine ifadenin ilk derece mahkemesinde tutanağa doğru aktarıldığı konusunda duraksama varsa veya ifadeler çelişkili ise ya da istinaf mahkemesi, tanığın ifadesinin güvenilirliğini ilk derece mahkemesinden farklı biçimde değerlendiriyorsa yalnızca ifadelerin okunmasıyla yetinilemez. Olayın aydınlatılması yararına bu yetkinin istinaf mahkemesince oldukça tasarruflu biçimde kullanılması gerekir. Özellikle sanık tarafından bu kişilerin istinaf duruşmasına çağırılması talep edilmiş ise, bu kişinin açıklamasını içeren tutanağın okunmasıyla yetinilmesi hukuka aykırıdır⁶⁵.

Ayrıca, istinaf başvurusu dolayısıyla ilk derece mahkemesi kararının onanması (İstinaf başvurusunun esastan reddi, CMK m.280/1-a) veya düzeltilerek onanması (Düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddi, CMK m. 280/1-a) yönünde ya da kesin hukuka aykırılık hallerinden birinin (CMK m. 289) var olmadığının tespiti durumunda, dava yeniden görülecektir ve duruşma icra edilecektir (CMK m.289/1-c). Bu nedenle de, bölge adliye mahkemesi ceza dairesi tarafından duruşma hazırlığı işlemlerine başlanacaktır. Duruşma hazırlığı evresinde, ilk derece mahkemesinde dinlenmiş olsun veya olmasın, dinlenmesi suretiyle maddi gerçeğin belirlenmesine hizmet edecek katkı sunacak olan tanıklar ve bilirkişiler belirlenecek ve aynı amaca hizmet edecek olan keşif icra edilecektir. Duruşma hazırlığı evresinde ihtiyaç duyulan her türlü delil ve belge toplanabilir (CMK m.281/2 ve m. 282/1-c). Duruşma hazırlığı evresinde toplanmış olan delil ve belgelerin de istinaf duruşmasında okunmasıyla yetinilmesi genel kural olmakla birlikte (CMK m.282/1-c), yine maddi gerçeğin ortaya

64 İstinaf duruşmasında, ilk derece muhakemesince dinlenmiş ve ifadeleri karara esas olan, önemli tanık ve bilirkişilerin dinlenmemesinin maddi sorunun çözümüne zorlaştıracığı, bu nedenle istinafta, duruşmanın sözlülük ve doğrudan doğruyalık ilkeleri gereğince, önemli tanık ve bilirkişileri istisnaen değil, her durumda dinlemesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bkz. SARIGÜL, s. 118. Yazara göre, İstinaf mahkemesinde maddi olgu tamamen yeniden tartışılacağından, daha önce dinlenmemiş tanık ve bilirkişilerde dahil olmak üzere ifadeleri karara esas alınabilecek herkesin istinaf duruşmasında dinlenmesi gerekir. Bkz. SARIGÜL, s. 112.

65 "Özellikle sanık tarafından bu kişilerin istinaf duruşmasına çağırılması talep edilmiş ise, bu kişinin açıklamasını içeren tutanağın okunmasıyla yetinilmesi hukuka aykırıdır", Bkz. ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 717.

çıkartılmasına hizmet edeceği kanaati bulunan tanık ve bilirkişiler dinlenecektir (m.282/1-d). Bu durum bakımından, delillerin ikamesinde vasıtasızlık ilkesine geçerlilik tanınmıştır.

Öte yandan, dava dosyası bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına geldiğinde incelenerek, bölge adliye mahkemesine sunulması gereken belge ve delile ihtiyaç bulunmakta ise bunlar da toplanabilecektir⁶⁶. Toplanan bu yeni belge ve delillerde değerlendirmeye dahil edilmek suretiyle hazırlanacak olan tebliğname ile birlikte bu belge ve deliller de birlikte bölge adliye mahkemesi ceza dairesine verilir (CMK. m.278). Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı tarafından toplanmış olan bu belge ve delillerde duruşma evresinde değerlendirmeye tabi tutulacak, dinlenmesi gereken tanıklar varsa bunlar da duruşmada dinlenecektir. Bu nedenle, vasıtasızlık ilkesi bu delil, belge ve tanıklar bakımından da geçerlidir.

CMK m. 282'ye aykırı olarak, yalnızca tutanağın okunmasıyla yetinilmesi temyiz nedeni oluşturduğundan dolayı, doğrudan doğruyalık ve sözlülük ilkelerini sınırlandıran tanık ve bilirkişinin istinaf muhakemesinde dinlenilmesinden sarfınazar edilebilmesine ilişkin hükmün sınırlı şekilde uygulanması gereklidir⁶⁷.

B. Duruşma Yapma Bakımından

Kural olarak sanığın duruşmada hazır bulunması gerekir. Kanunun ayırık tuttuğu haller saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. Kanunun ayırık tuttuğu haller CMK m. 194 ve devamı maddelerde düzenlenmiştir. Gelmemesinin geçerli nedeni olmayan sanık hakkında zorla getirme kararı da verilebilecektir⁶⁸.

İstinaf kanun yolunda her dosya bakımından duruşma icra edilmeyecektir. CMK'da kabul edilen sistem bakımından duruşma aşaması dördüncü evreyi oluşturmaktadır. *İlk evrede* istinaf başvurusunun süresinde yapılıp yapılmadığı, başvurunun istinaf yoluna götürülebilecek bir karara karşı gerçekleşip gerçekleşmediği ve istinaf yoluna başvuranın buna hakkı

66 Temyizden farklı olarak BAM C. Başsavcılığı, "sunulması gereken belge ve delilleri" dosyaya ekleme yetkisine sahiptir. Bu, istinafta aynı zamanda olay yargılaması yapılması ve yeni olgu ve delil ileri sürülebilmesinin doğal bir sonucudur. Bu nedenle, bölge adliye savcısı mahkemeye sunulması gereken belge ve delilleri toplamak için araştırma işlemleri yapabilecektir. Bunlar sanığın lehinde veya aleyhinde olabilir. Yapılacak araştırmanın sınırını, maddi olayın aydınlatılması açısından söz konusu delillerin mutlaka gerekli olması olduğu hakkında bkz. ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 707; SARIGÜL, s. 88

67 Bkz. ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 718.

68 Ceza Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, Türkiye Cumhuriyeti'nde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Projesi, Ankara 2007, s. 153.

olup olmadığı tespit edilecektir. Bu değerlendirme ilk derece mahkemesi tarafından yapılacaktır (CMK m. 276). *İkinci evre* dosya üzerinde gerçekleştirilen *ön inceleme evresidir*. Bu evrede, bölge adliye mahkemesinin yetki durumu, istinafa başvurunun süresinde olup olmadığı, hakkında istinaf başvurusunda bulunulmuş olan ilk derece mahkemesi kararının istinafa götürülebilir kararlardan olup olmadığı ile istinafa başvuranın buna hakkı olup olmadığı hususları değerlendirilir. Bu değerlendirme bölge adliye mahkemesi tarafından yapılır. Bu koşulları taşımayan istinaf başvurusunun reddi kararı verilir (CMK m. 279). *Üçüncü evre inceleme evresidir*. Bu evre de bölge adliye mahkemesinde ve dosya üzerinde gerçekleştirilen inceleme ile geçmektedir. Bu süreçte, tebliğnameyi, dosyayı ve savcı tarafından sunulmuş olan yeni deliller incelenmektedir. İncelemesini yapan bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesi kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunup bulunmadığını, ilk derece mahkemesinin ispat hukuku bakımından değerlendirmesinin yerinde olup olmadığını tespit etmeye çalışacaktır. Yapılan bu değerlendirme sonucunda olumsuz bir durum olmadığı sonucuna varacak olursa istinaf başvurusunun *esastan reddine* (ONAMA) karar verecektir. Bunun yanında yine bu evrede yapılan incelemede, ilk derece mahkemesi kararında suçun unsurları, niteliği ve belirlenen ceza miktarı doğru gösterilmiş olmakla birlikte sadece konunun ilgili maddesi yanlış gösterilmiş, sanık hakkında yaş küçüklüğü dolayısıyla ceza indiriminin yapılmamış olması, cezaların attırılması ve azaltılmasında maddi hata yapılmış olunması veya CMK m. 61 uygulamasında hata yapılmış olunması ile harç ve avukatlık ücreti konularında aykırılık bulunmaktaysa düzelterek istinaf başvurusunun reddine (DÜZELTEREK ONAMA) kararı verilecektir (CMK m.280). Ayrıca yine bu evrede yapılan incelemede hukuka kesin aykırılık nedenlerinin (CMK m. 289) varlığının tespit edilmesi durumunda ise HÜKMÜN BOZULMASINA karar verilecektir. Bu seçenekte dosya hakkında bölge adliye mahkemesi tarafından karar verilmeyecek, dosya ilgili ilk derece mahkemesine geri gönderilecektir. İşte, bu üç evreye geçmiş olan dosyalar hakkında ancak duruşma açılacaktır. Bu nedenle, görüldüğü üzere CMK sisteminde hakkında istinaf başvurusu yapılmış olan her dosya dolayısıyla duruşmalı inceleme gerçekleştirilmeyecek, oldukça sınırlı bir alanda duruşma icra edilecektir. Öte yandan, duruşma açıldığında yalnızca eksik olan bu bir veya iki nokta üzerinde duruşma yapılacaktır⁶⁹. Duruşmada, kural olarak CMK'nın duruşmaya ilişkin genel hükümleri uygulansa da, istinaf aşamasında, daha önce yapılmış bir yargılama bulunduğundan bazı belgelerin okunması gerekecektir (CMK m. 282). Bütün bunlardan sonra, doğrudan soru sorma (çapraz sorgu) dahil tüm duruşma işleme-

69 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 681.

ri yapılabilmek için gereken kararlar verilerek yerel mahkemenin kararındaki hukuka aykırılık giderilecektir. Bununla birlikte, duruşmada istisnalar hariç (m.281) ilk derece mahkemesinde uygulanan usul uygulanacağından dolayı, duruşma evresine gelen dosyalar bakımından ikinci kez duruşma yapılmış olacaktır. İstinaf başvurusunun sanıktan geldiği durumlarda sanığın duruşmaya katılmamasına bağlanmış olan katı sonuç ile tanık ve bilirkişilerin duruşmada dinlenmesi ihtiyacının ortaya çıktığı durumlar bakımından, sanıklar, suç mağdurları, şikayetçi, katılan ve tanıkların ceza davası dolayısıyla uzak şehirlere seyahatine şahitlik yapılacaktır. Bu durum ise bazı usul eksikliklerini doğuracağı gibi önemli bir maliyeti de doğuracaktır.

İstinafda yapılacak ikinci tetkikin ilk mahkemede yapılmış olan birinci tetkikten daha isabetli netice verebilmesi için ikinci tetkikin birinci tetkikten daha iyi bir tarzda cereyan etmesi icap eder. Halbuki bunun aksi cereyan etmektedir. İstinaf mahkemelerinde tetkikat evrak üzerinde yapılmaktadır. Her ne kadar bazı memleketlerin usul kanunlarında bir dereceye kadar şifahi usule yer verilmekte ise de tatbikatta suçun işlendiği mahalden uzak bulunan istinaf mahkemesinin bulunduğu mahalle kadar tanıkların getirilmesi gibi güçlükler yüzünden evrak üzerinde tetkikat ile iktifa olunmaktadır. Bu sebeple ilk mahkemenin duruşma tutanakları ile dâvayı incelemek zorunda kalan istinaf hakimleri gerçek ile teması sağlayamamaktadırlar. Öte yandan, dava ile yakından temas temin edememiş bulunan istinaf yargıçlarının cezanın ferdileştirilmesi bakımından, ilk derece mahkemesi hakiminden daha isabetli hareket etmesinin beklenemeyeceği bir durumda⁷⁰, CMK'da öngörülmüş olan daraltılmış dahi olsa istinafa ilişkin kuralların işletilememesi durumunda ortaya çıkacak olumsuzluklar daha fazla olacaktır.

C. İstinaf Yargılaması-Adil Yargılanma Hakkı İlişkisi

Hukuk devletinin gereği olarak, herkesin hak arama özgürlüğü vardır; herkesin âdil yargılanma hakkı vardır. Bu, sadece Anayasa'da değil; aynı zamanda AİHS'de de belirtilmiştir. Nitekim AİHS'in 6. maddesinde, herkesin kanunla kurulmuş mahkemeler önünde makul bir süre içinde âdil yargılanma hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Anayasa'nın 36 ve 141. maddelerinde de hak arama özgürlüğü yanında davaların olabildiğince kısa süre içinde ve en az giderle sonuçlandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Bir davada verilecek kararın hakkaniyete ve adalete uygun olması gerekir. Bu, dünyanın belki en zor işidir. Yanılma olasılığı her zaman vardır. O nedenle bütün yargı sistemlerinde ilk derece mahkemesi tarafından ve

70 EREM, s. 15.

rilen kararın daha sonra başka bir mahkeme veya mahkemeler tarafından gözden geçirilmesi ve incelenmesi, bir sistem olarak benimsenmiştir. İstinaf mahkemeleri, âdil yargılanma hakkının zorunlu bir unsurunun gerçekleşmesini sağlayacaktır. Böylelikle ilk derece mahkemesinden sonra adaletin tevziinde hata yapılması olasılığı asgarîye indirilmiş olacaktır. Çünkü istinaf mahkemesi, olayı maddî yönüyle de inceleyecek ve sonuçlandıracaktır.

İstinaf yargılamasında maddi sorun incelendiğinden dolayı, bölge adliye mahkemelerinin istinaf yargılamasının tarafları bakımından belli bir bölgesel yakınlığa sahip olması adil bir yargılanma açısından zorunludur⁷¹. Bölge adliye mahkemelerinin, yargılama yetkisinde kalan ilk derece mahkemelerine uzaklığı ile doğru orantılı olarak doğrudan doğruyalık, sözlülük ve yüze karşılık ilkeleriyle çelişen, istinabe gibi, uygulamalar geliştirmesi beklenmelidir. Bu tür bir sonuç ise, maddi gerçeğin doğru tespiti zorlaştıracak ve adil yargılanma hakkını garanti altına almayacaktır⁷².

Öte yandan, istinabe yönteminin, maddî gerçeğin doğru bir şekilde ortaya çıkarılmasına yeterli düzeyde katkı sunmadığı, hatta daha da zorlaştırdığı da göz önünde tutulduğunda⁷³, sanığı ve tanığı bizzat görmeyip, istinabe yoluyla ifadelerin tespit eden, keşfi istinabe yoluyla yaptıran bir istinaf muhakemesinde maddî sorunun adil bir şekilde çözebileceği şüphe taşıyacaktır⁷⁴.

Ülke bakımından bölge adliye mahkemelerinin ne kadar sayıda kurulması gerektiğinin belirlenmesinde önemli ölçüt, usul kanunlarında kabul edilmiş olan istinaf muhakemesinin kapsamı, delillerin yeniden incelenmesinin kapsam ve sınırı, yeni delil ileri sürebilme imkânı, sanık bakımından duruşmada bulunamamaya bağlanan hukuki sonuç ve doğrudan temyiz-sıçramalı temyiz müessesesine yer verilip verilmediği ile ilk derece mahkemesine olan uzaklık hususları önem taşımaktadır⁷⁵.

71 KUNTER / YENİSEY / NUHOĞLU, s. 1316; KREHL, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulması Konferansı, 2-3 Mart 2006, Ankara 2006, s. 118.

72 Benzer yönde bkz. SARIGÜL, s. 169 vd.

73 FEYZİOĞLU Metin, “İstinabe Yoluyla Tanık Beyanının Elde Edilmesi ve Bu Beyanın Değerlendirilmesi”, **Askeri Yargıtay’ın 89. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu**, 6 Nisan 2003, Ankara 2003, s. 3 vd.

74 Türkiye bakımından her ilde bölge adliye mahkemelerinin kurulması gerektiği hakkında bkz. SARIGÜL, s. 170.

75 Bu vesileyle belirtmek gerekir ki, Almanya’da istinaf mahkemelerinin ilk derece mahkemelerine olan uzaklığı hiçbir yerde yüz kilometreyi geçmemektedir. Fransa’da istinaf mahkemelerinin sayısı otuzdur. Bkz. VIGNEAU Vincent, Fransız Yargı Sistemi Yapılanmasında İstinaf Mahkemeleri, **İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay’ın Rolü Konferansı**, 3-4 Mayıs 2007, **Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı**, Ankara 2007, s. 14; Ayrıca bkz. VAUBAN Patric, İstinaf Mahkemeleri, **Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, Yayın No: 52, s. 20.

Bölge adliye mahkemelerinin, usul kanunlarında öngörülmüş olan muhakemeyi icra edebilir düzeyde yeterli sayıda ve yerlerde kurulmaması durumunda, bir süre sonra bölge adliye mahkemelerinde dava dosyalarının yığılmaya başladığı, istinabe uygulamasının yaygın bir şekilde uygulandığı, maddi sorunun dosya üzerinden tespit ve çözümlenmesi gayretlerinin yaygınlaştığı, davaların yeniden görülmesi kararları yerine sıklıkla onama mahiyetinde kararların verildiği bir istinaf muhakemesi uygulaması beklenmelidir. İstinaf yargılamasında, genel olarak, bozma kararı verilmek suretiyle dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesi usulünün olmaması dolayısıyla, iş yoğunluğunun olduğu durumlar bakımından, gerekli imkân ve donanımdan yoksun bulunan bölge adliye mahkemelerinin ilk derece mahkemesi kararlarına karşı yapılan istinaf başvurularının daha çok reddi yönünde (onama kararı) uygulama geliştirmesi beklenmelidir. Bu durum, istinaf yargılamasında kesinleşecek kararların fazla tutulduğu ve doğrudan temyiz kanun yoluna başvurunun kabul edilmemiş olduğu CMK sistemi bakımından⁷⁶ ciddi sorunları devlet ve toplumun önüne koyma riski taşımaktadır.

D. Tutuksuz Sanığın İstinaf Duruşmasında Hazır Bulunması Zorunluluğu Bakımından

Sanığın duruşmada bulunması, sanık için hem bir hak ve hem de bir yükümlülüktür. İlk derece mahkemesinde gerçekleştirilen muhakemede sanık hazır bulunmamış ise, istisnai durumlar dışında, yokluğunda karar verilemez (CMK m. 193). Bu kural istinaf yargılaması için de geçerli olmakla birlikte, bu kuralın istisnasına CMK m. 281/1'de yer verilmiştir. Buna göre, "*Tutuksuz sanığa yapılacak çağrıda kendi başvurusu üzerine açılacak davanın duruşmasına gelmediğinde davasının reddedileceği ayrıca bildirilir.*"⁷⁷ Maddeye göre, istinaf duruşmasına katılmayan tutuksuz sanık, istinaf isteminin esasa girmeden reddine karar verilmek suretiyle cezalandırılmaktadır. Bir anlamda yasa koyucu, muhakemeyi hızlandırmak düşüncesiyle salt sanığın hazır bulunmaması nedeniyle hukuka aykırı bir kararın kesinleşmesini göze almıştır⁷⁸.

Adil yargılanma hakkı açısından söz konusu hüküm irdelendiğinde,

76 CMK sisteminde doğrudan temyiz kabul edilmiş değildir. Bunun tek istisnası TCK m. 18'de düzenlenmiş olan yabancı ülke vatandaşlarının geri verilmesi ile ilgili olarak görevli mahkeme kararlarına karşı yasa yolu olarak öngörülmüş olan temyiz kanun yoludur (CMK m.285, TCK m.18/4).

77 Madde gerekçesinde "Bölge adliye mahkemesinde duruşma hazırlığı başkan veya görevlendireceği üye tarafından yapılır. Duruşma günü saptanır ve gerekli çağrılar yapılır. Tutuksuz sanığa yapılacak çağrıda, kendi başvurusu üzerine açılan davanın duruşmasına gelmediği takdirde davanın reddi kararı verileceği bildirilir. Yine bu aşamada mahkemece, tanıkların, bilirkişilerin dinlenilmesine ve keşif yapılmasına karar verilir. Böylece davanın bir duruşmada sonuçlandırılmasını sağlayıcı önlemler alınır.", ifadesine yer verilmiştir.

78 ERDEM, s. 142.

istinaf duruşmasında özürsüz hazır bulunmayan⁷⁹ sanığın istinaf isteminin salt duruşmada bulunmaması dolayısıyla reddedilmesinin, AİHM'nin içtihatlarında yer alan ölçütler ile uyumlu olduğunu söylemek güçtür⁸⁰. Bu durumu, bölge adliye mahkemelerinin ilk derece mahkemelerine uzak mesafede kurulmuş olması durumunda sanık bakımından ortaya çıkarcığı maddi maliyet, çalışanlar bakımından kurumundan izin alınmasındaki güçlükler veya duruşma günü diğer işlerini organize edememekten dolayı duruşmaya katılmayan sanıklar bakımından da değerlendirdiğimizde, adil yargılanma hakkı bakımından ortaya çıkacak sorunlar biraz daha somutlaşmaktadır. CMK m. 281. maddede yer alan *"Tutuksuz sanığa yapılacak çağrıda kendi başvurusu üzerine açılacak davanın duruşmasına gelmediğinde davanın reddedileceği ayrıca bildirilir."* hükmünün ileride Anayasa'nın 2 ve 36. maddelerine aykırılığının gündeme gelmesi beklenmelidir. Bu hükmün iptali durumunda, doğrudan doğruyalık ve sözlülük ilkelerinin uygulaması bakımından istinaf incelemesinin kapsamı genişleyecek, bu sonuç ise bölge adliye mahkemelerinin kurulacakları yerlerin kararını inceledikleri ilk derece mahkemelerine daha yakın olması ihtiyacını doğuracaktır. Özellikle, CMK m. 281'de yer alan hükümden, sanığın hazır olmadığı duruşmada, sanığın kendisini bir müdafî aracılığıyla temsil ettirmiş olsa bile istinaf dilekçesinin reddine karar verilmesi gerektiği⁸¹ de göz önünde bulundurulduğunda bu sonuç daha da önem kazanmaktadır.

Öte yandan, istinaf isteminin haklılığı konusunda, daha doğrusu haksız olmadığı konusunda CMK'da yer verilen birden fazla testi (ilk üç evre) geçmesine rağmen, bir anlamda istinaf başvurusunun haklılığına ilişkin ihtimallerin yükselmiş olmasına rağmen, tutuksuz sanığın istinaf duruşmasına (dördüncü evre) katılmamış olması dolayısıyla istinaf davasının reddine karar verilmiş olunması da yine Anayasa m. 2 ve 36 ile AİHS'nin 6. maddesi çerçevesinde sorunlu görülmektedir. Gerçekten de, CMK m. 281'de düzenlenen tutuksuz sanığın duruşmaya gelmemesi durumunda istinaf davasının reddi yönünde karar verilme aşaması duruşma evresinde gerçekleşmekte olup, bu aşamaya kadar istinaf incelemesinin yerinde olup olmadığı üç aşamadan geçmektedir. İlk aşama CMK m. 276'da yer verilen⁸² istinaf başvurusunun ilk derece mahkemesi tarafından reddini doğuran aşamadır. İkinci aşama olan ön inceleme aşaması, CMK m. 279 gereğince, istinaf başvurusunun süresinde yapılıp yapılmadığı, başvuru-

79 Alman ceza muhakemesi hukukunda geçerli bir özür dolayısıyla istinaf duruşmasına katılmama durumunda istinaf başvurusunun reddine karar verilmemektedir (Alman CMK m. 329).

80 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 142.

81 ÖZTÜRK / TEZCAN / ERDEM / SIRMA / KIRIT / ÖZAYDIN / AKCAN / ERDEN, s. 725.

82 Madde 276 – (1) İstinaf istemi, kanunî sürenin geçmesinden sonra veya aleyhine istinaf yoluna başvurulamayacak bir hükme karşı yapılmışsa ya da istinaf yoluna başvuranın buna hakkı yoksa, hükmü veren mahkeme bir kararla dilekçeyi reddeder.

runun istinaf kanun yolu açık kararlara karşı olup olmadığı, başvuranın buna hakkının var olup olmadığı ve bölge adliye mahkemesinin başvurunun incelenmesi bakımından yetkili olup olmadığı incelenmesi sürecidir. İstinaf başvurusunun haklılığı ve yerindeliği bu aşamaları geçtikten sonra biraz daha ciddiyet kazanmakta ve üçüncü aşamaya geçilmektedir. Üçüncü aşama ise, ilk derece mahkemesi kararının usul ve esas yönünden hukuka uygun olup olmadığı ile delillerde ya da ilk derece mahkemesi işlemlerinde bir eksikliğin var olup olmadığı değerlendirildiği aşamadır. Bu aşamada, hukuka aykırılığın olmadığı tespit edildiğinde istinaf başvurusunun reddine karar verilecektir. Hukuka aykırılığın tespiti durumunda ise dördüncü aşama olan duruşma evresine geçilecektir. Demek ki, duruşma aşamasına geçilmesi kabul edildiğine göre, ortada üç aşamadan geçmiş ve istinaf başvurusunun reddi sebeplerinin var olmadığı ve ilk derece mahkemesi kararının usul ve esasa uygunluğunun olmadığı, delillerde ve işlemlerde bir eksikliğin varlığı kabul edilmektedir. İstinaf başvurusunun bu düzeyde ciddiyet kazandığı bir evreden sonra, tutuksuz sanığın duruşmaya katılmamış olması dolayısıyla, istinaf muhakemesi kurallarından da sapma göstermek suretiyle, istinaf davasının reddine karar verilmesi etkin yasa yolu hakkına sahip olma bakımından da sorunlu görülmektedir. Özellikle, doğrudan temyiz müessesesinin de kabul edilmediği bir kanun yolu sisteminde bu sistemin sonuçları daha da ağır bir niteliğe bürünecektir.

E. Temyiz Kanun Yolunun Kapsamı İtibarıyla Değerlendirme

Temyizde ilk derece mahkemesi kararının yalnızca hukuksal yönden denetimi söz konusu iken; istinafta ilk derece mahkemesi kararı, hem hukuksal ve hem de maddi yönden incelenmektedir⁸³. Temyiz incelemesinin konusunu yalnızca hukuksal sorunlar oluşturmaktadır. Bu nedenle istinafta, denetim, hem yerel mahkemece yapılan maddi tespitleri ve hem de uygulanan normun yerindeliğini içermekte olduğu için istinaf kanun yolu incelemesinin kapsamı temyize göre daha geniştir⁸⁴.

İstinaf kanun yoluna ilişkin sistemin yürürlüğe gireceği tarihe kadar yürürlükte olacak olan CMUK gereğince, temyiz sebeplerinin dilekçede ya da layiha da gösterilmemesi bir eksiklik olarak değerlendirilmemektir (CMUK m. 314/2)⁸⁵. Ancak böyle bir hükme CMK'da yer verilmiştir m.295). Bu nedenle CMK bakımından artık temyiz nedenlerinin gösterilmesi zorunludur⁸⁶.

83 ERDEM, s. 21.

84 ÇINAR Ali Rıza, Ceza Yargılamasında İstinaf Yasayolu, Prof. Dr. Ali Naim İnan'a Armağan, Ankara 2009, s. 112.

85 YURTCAN, Erdener, CMUK Şerhi, İstanbul 2000, s. 766.

86 ÖZBEK / KANBUR, s. 1142.

Öte yandan, CMK sisteminde temyiz kanun yolu incelemesinin kapsamı, CMUK sistemine göre, sınırlandırılmıştır (m.301). CMUK sisteminde temyiz yolunda davasız yargılama olmaz ilkesinden ayrılarak, temyiz dilekçesi veya lahihasında ileri sürülmüş olsun ya da olmasın, mahkemenin son kararına etkili olan bütün hukuka aykırılıkların Yargıtay tarafından re'sen göz önünde bulundurulması suretiyle temyiz incelemesinin yapılmasını kabul etmişti. Böyle bir hükme CMK sisteminde yer verilmemiştir (m.301). Çünkü, CMK sisteminde sadece temyiz isteminde bulunulan nedenlerde gösterilmiş olan hususlarla sınırlı bir hukuka aykırılık incelemesi kabul edilmiştir⁸⁷. Ayrıca, CMUK m. 320/2-3'de yer alan ve temyiz başvurusunda bulunana temyiz başvurusunda gösterilen sebepler dışında bir hukuka aykırılık halinin varlığı durumunda bunun incelenmesi için dayanak teşkil edecek başkaca bilgi veya belge veya açıklama getirmeleri durumunda bunların incelenmesine imkan veren düzenlemeye, CMK sisteminde, temyizde başvuruda belirtilenler dışında herhangi bir hukuka aykırılık incelemesi yapılamayacağından dolayı, yer verilmemiştir.

Bu nedenlerle, temyiz incelemesinin CMK'da öngörülen sınırlar içinde-sınırlandırılmış haliyle incelenmesi gerekmektedir. İstinaf incelemesinde gözden kaçan hukuka aykırılıkların temyiz kanun yolu incelemesinde incelenmesine kanun sınırlı düzeyde imkan sunmaktadır. Bu nedenlerle, istinaf incelemesinin kanuna uygun şekilde yapılması gerekmektedir. Aksi durumda, hukuka aykırılıkların temyiz kanun yolunda giderilmesine öngörülen kanun yolu sistemi yeterli düzeyde imkan sunmamaktadır.

İstinaf mahkemelerinin bulunduğu bir yargı örgütünde temyiz mahkemesinin görevi, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararların kalitesini denetlemek değil, içtihat hukuku yaratmaktır⁸⁸. Temyiz kanun yolu ile istinaf kanun yolu, amaç, hedef ve incelemenin kapsamı bakımından farklılıklar göstermektedir. Temyiz, ülke genelinde, aynı veya benzer olaylarda hukuk kurallarının aynı şekilde uygulanmasını ve bu suretle hukuk birliğinin sağlanmasına yöneliktir. İstinaf ise, somut olay bakımından adaletin sağlanmasına yöneliktir⁸⁹.

SONUÇ

1. İstinaf mahkemelerinin mevcut olmadığı dönemde, Yargıtay, adeta istinaf görevini de yerine getirmeye çalışmıştır. Ancak, Yargıtay bir kont-

87 ÖZBEK / KANBUR, s. 1157.

88 SVENSSON Bo, İsvaç Yargıtay Başkanı, Türkiye'de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay'ın Rolü Konferansı, Türkiye Cumhuriyeti'nde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Eşleştirme Projesi, Temmuz 2007, Ankara 2007, s. 26.

89 Ayrıntılı bilgi için bkz. HIZ Yüksel / ÖZDEMİR Kenan / BALO Yusuf Solmaz, Türk Yargısında Yapısal Çözüm Arayışları ve Bölge Adliye (İstinaf) Mahkemeleri, **Adalet Dergisi**, S. 21, Ocak 2005, s. 3 vd ; ÖZDEMİR, Kenan / BALO, Yusuf Solmaz, Bölge Adliye Mahkemeleri, **Ankara Barosu Dergisi**, 2004, S. 2, s. 20 vd.

rol mahkemesi olarak ve hukuk birliğinin sağlanması görevini yerine getirmek üzere görevlendirilmiş olup, istinaf görevini yerine getirmek üzere tasarlanmamıştır: Yargıtay tanık dinyelemez, keşif icra edemez, yeni delil toplayamaz. Bugüne kadar Türk adli yargı sisteminde istinaf ihtiyacının Yargıtay tarafından kısmen de olsa karşılanabilmiş olunması, Yargıtay üyeleri ile Yargıtay tetkik hakimlerinin özverili çalışmalarının eseridir.

2. Teorik olarak hiçbir şekilde tereddüt bulunmamaktadır ki, ilk derece mahkemesinin verdiği karar ve hükümlerin bölge adliye mahkemeleri tarafından bir kez daha denetlenmesi, kararın doğru verildiği kanaatini ve giderek toplumsal algıda yargıya olan güvenin artması beklenmelidir. Çünkü, faaliyete geçirilen mahkeme teşkilatı sistemi ilk derece mahkemesi kararlarının “*maddi denetim - olay denetimini*” genişletmekte, gerektiğinde tarafların, tanıkların yeniden dinlenmesi de dahil olmak üzere, keşif icrasına, yeni delil toplanmasına, delillerin yeniden tartışılmasına imkan sunmaktadır.

3. Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçirileceği yer sayısı konusunda tereddütler yaşandığı görülmektedir. Mahkeme Teşkilat Kanun Taslağında onbeş yerde kurulması öngörülen bölge adliye mahkemelerinin kaç yerde kurulacağıyla ilgili olarak farklı yaklaşımlar ortaya çıkmış, netice olarak, 20 Temmuz 2016 tarihinde yedi bölgede bu mahkemelerin faaliyete geçirilmesine karar verilmiştir.

Ancak, sadece bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçirilmiş olması, istinaf muhakemesinin kabulü ile teminat altına alınmaya çalışılan hakları ve sistemin teminatlarını garanti altına alabilirlikten de uzaktır. Bu sonucun sağlanabilmesi için, CMK ve Mahkeme Teşkilat kanununda öngörülmüş olan gerek bu mahkemelerde görev yapacak olan hâkim ve savcılar nitelikleri, gerek istinaf yargılamasının yürütülebilirliğine ilişkin kurallar ve değerlerin de sağlanmış olması gereklidir. Bu hususun belirlenmesinde belirleyici olan temel etken ceza muhakemesi, hukuk muhakemesi alanlarında düzenlenmiş olan istinaf davasına ilişkin olarak benimsenmiş olan sistemin değerleridir. Hangi hükümlerin istinaf edilebileceği ve istinafın ne düzeyde gerçekleştirileceği hususları, ülkelerin coğrafi özellikleri, topluma ilişkin veriler, yargı örgütlenmesi, hâkimler, savcılar, avukatlar ile adalet hizmetleri personelinin nitelik ve sayıları ile ülkenin adalet hizmetlerinin sunumundan beklenen çıktılarının kalitesine ilişkin hedefleri göz önünde bulundurularak ayrı ayrı tayin edilmiştir⁹⁰. Esasen bu hususlar göz önünde bulundurulmak suretiyle benimsenmiş olan istinaf sisteminin temel değerleri, bu hizmeti sunacak olan mahkeme teşkilatlanmasının bu kanun yolunun temel değerlerini gerçekleştirebilir

90 ŞENSOY, s. 1061.

olmasını gerektirmektedir. Bu ise, mahkemelerin kurulduğu yer ile adedinin de istinaf muhakemesinin temel esaslarını gerçekleştirmeye elverişli şekilde yapılandırılması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Öte yandan, istinaf yargılamasının kapsam ve sınırlarının gerçekleştirilebilirliği bakımından bölge adliye mahkemelerinin yeterli sayıda ve usul kurallarının işlerliğini garanti altına alacak bölgelerde faaliyete geçirilmesi de ayrı bir önem taşımaktadır. Bu ihtiyacın karşılanmadığı durumlar bakımından, faaliyete geçirilen bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerinin mevcut koşulları göre CMK'da yer alan istinaf muhakemesine ilişkin kuralları, kendi koşullarına göre yorumlaması ve bazı teminatları göz ardı etmesi beklenmelidir. Göz önünde tutulması gereken husus odur ki, esasen CMK'da kabul edilmiş olan istinaf yargılamasına ilişkin kurallar tam bir istinaf yargılamasını sağlamaktan ziyade, "Dar anlamda istinaf" müessesesine işaret etmektedir. Hal böyle iken, bu kuralların da yerine getirilmesini sağlayacak sayıda bölge adliye mahkemelerinin kurulmadığı bir ortamda, zorunluluklara bağlı olarak uygulamanın geliştireceği yargı pratiğinin Kanunda öngörölmüş olan istinaf kanun yolu sistemini, mevcut daraltılmış istinaf incelemesini de aşan ve giderek genişletilmif temyiz anlayışına taşıyan sonuçlara taşıma riski bulunmaktadır.

4. İstinaf mahkemelerinin bulunmadığı Yargı sisteminde Yargıtay, delillerle bizzat temasa geçme imkânından yoksun olduğundan dolayı olay yargılaması yapamaz. Bu nedenle, Yargıtay, çok sınırlı uygulaması bulunan düzelterek onama müessesesi dışındaki durumlarda ya onama ya da bozma kararı vermek zorundadır.

İstinaf mahkemeleri ise tespit etmiş olduğu eksiklikler bakımından yeniden esas hakkında hüküm kuracaktır. Ancak, bu sistemin adil ve güven veren bir şekilde işlerliğinin ön şartı istinaf mahkemelerinin kendilerine tanınmış olan usul kurallarına riayet etmesidir. Bunun sağlanabilmesi ise usul kurallarının işlerliğini sağlayacak asgari adli örgütlenmenin garanti altına alınmasıdır. Aksi takdirde, istinaf mahkemeleri tarafından onama veya esas hakkında yeniden kurulan hükümler bakımından, temyiz kanun yolunun da önemli oranda kapalı olacağından dolayı, istinaf mahkemeleri kararlarından önemli düzeyde memnuniyetsizlik geri dönüşlerinin alınması beklenmelidir. Çünkü, istinaf mahkemelerinin bulunmadığı sistem bakımından, Yargıtay tarafından yaklaşık olarak % 50 oranında verilen bozma kararı üzerine yeniden bir yargılama yürütölmekte ve bu suretle verilen kararlar bakımından da yeniden temyiz kanun yoluna başvurulabilmekteydi. Oysa, istinaf mahkemelerinden verilen kararların önemli bir oranı bakımından böyle bir olanak bulunmamaktadır.

İstinafın en önemli özelliği olan, maddî meselenin tekrar incelenmesi,

doğru karar verilmesi açısından vazgeçilemeyen bir metottur. Başka bir deyişle, sadece hukukî inceleme yapılması, karardaki hataların tümünü kapsamaz. Maddî meselede bir hata yapılmışsa, bu hatanın temyizde ortadan kaldırılması olanaksızdır. Bu nedenle, maddî meseleyi kontrol eden bir denetleme mekanizması kabul edilmesi şarttır. Bunun içinde, maddi meselenin kontrolünü sağlayacak olan usul kurallarının işlevselliğinin garanti altına alınması gerekir.

Ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması süreci, maddi sorunun yeniden ve detaylı bir incelemeye tabi tutulmasını bir ihtiyaç olarak ortaya çıkarmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanabilirliği ise, sözlülük, açıklık, yüze karşılık ve doğrudan doğruyalık ilkelerinin istinaf muhakemesinde hayata geçirilmesi-uygulanabilirliğinin teminat altına alınmasıyla doğru orantılıdır. Bu teminatların yeterli düzeyde sağlanamadığı durumlar bakımından adil yargılanma hakkının ihlali ve hukuk devleti ilkelerine aykırı uygulamalar beklenmelidir.

5. Tereddüt bulunmamaktadır ki, mahkemeler ancak etkin ve işlevsel bir idari yapılanmaya sahipse etkin işleyebilir, kuruluş misyonunu yerine getirebilir. Kuruluş amacına uygun idari yapılanmaya sahip olmayan mahkemeler, koşulların baskısına bağlı olarak, usul kurallarında kanuna uygun olmayan çözüm yöntemleri geliştireceklerdir. Bu ise, belki istinaf mahkemelerinin bulunmadığı sistem bakımından Yargıtay'ın benzer yöndeki yaklaşımları bakımından telefi edilebilir sonuçlar ortaya çıkarmakta ise de, istinaf mahkemelerinin benzer yöndeki yaklaşımlarının ortaya çıkaracağı sorunların telafisi mümkün olmayacaktır. Çünkü, istinaf mahkemelerinin Yargıtay örneğinde olduğu gibi, ilk derece mahkemesi kararını bozma suretiyle yeniden yargılama yapılmasını sağlamak için dosyayı ilk derece mahkemesine gönderme imkanı bulunmamaktadır. Böyle bir durumda istinaf mahkemelerinin elinde iki olasılık bulunmaktadır: Gittikçe artan aşırı iş yüküne muhatap olmak ve ilk derece mahkemesi kararlarındaki bazı hukuka aykırılıkları görmemek suretiyle istinaf başvurusunun reddine (onama kararı) karar vermek. İkinci olasılığın tercih edilmesine bağlı olarak ortaya çıkacak adli ve toplumsal sorunların etkin olması beklenmelidir.

6. Devletin görevi uygun araç ve usullerle adaletin sağlanmasıdır. Devlet bu fonksiyonunu yargı örgütü aracılığıyla yerine getirecektir. Yargı örgütü devletin bu fonksiyonunun yerine getirilmesine hizmet eder. Bu nedenle yargı örgütünün değişik kademesinde bulunan mahkeme, savcılık ve diğer adalet kurumlarının birbiriyle uyumlu olan nihai hedefi bu fonksiyonun sağlanmasıdır. Gerek ilk derece mahkemeleri, gerek istinaf

mahkemeleri ve gerek temyiz mahkemeleri farklı görev ve misyonla devletin bu fonksiyonuna hizmet etmektedir. Görevlerin farklı olması, örgütsel yapılanmanın farklılığı bu ortak amacı ortadan kaldırmamaktadır.

Bu nedenle, istinaf mahkemelerinin bulunduğu bir sistemde ilk derece mahkemelerinden beklenen bu mahkemelerin kararlarının nihai olmasının sağlanmasıdır. Davanın taraflarında ilk derece mahkemesi kararlarının yüksek kalitede olduğu inancının bulunması önem taşımaktadır. Taraflarda, ilk derece mahkemesinde gerçekleştirilen yargılamada yüksek performans göstermenin zorunluluğu düşüncesi hâkim olmalıdır. İlk derece mahkemesindeki yargılamaya gerekli önemin verilmemesinin, buradaki yargılamada düşük performans gösterilmesine bağlı eksikliklerin istinaf mahkemesinde düzeltilme imkânının sınırlı olduğunun bilinmesi gerekir.

7. 5235 sayılı Kanunla öngörülen sistem, tam bir istinaf sistemi olmaktan çok, dar anlamda istinaf sistemi olmakla birlikte, öngörülen duruşmaların doğrudan doğruyalık ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, tarafların, tanıkların dinlenilmesi ve yerine getirilmesi gerekli keşfin doğrudan yürütülebilmesi bakımından bölge adliye mahkemelerinin 25'den aşağı olmayacak şekilde ve bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenecek yerlerde faaliyete geçirilmelidir. 1924 yılında 469 sayılı Kanunla istinaf mahkemelerinin kaldırılma nedenlerinden birinin, istinaf mahkemelerinin belli bölgelerde kurulmuş olması olduğu gerçeği göz önünde tutulmalıdır⁹¹.

8. Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçirilmesi ile Yargıtay'ın iş yükü dolaylı olarak hafifleyecektir. Ancak bu etki dolaylı bir etkidir. Çünkü, bölge adliye mahkemelerinin kurulmasının temel nedeni Yargıtay'ın iş yükünün hafifletilmesi değil, adil yargılama ilkesinin daha üst seviyede garanti altına alınması yaklaşımıdır. Bu nedenle, bölge adliye mahkemeleri sisteminin yer alacağı adli yargı mahkeme sisteminde, ceza muhakemesi bakımından, davaların görülme sürelerinde azalma değil, artış beklenmelidir. Bu sonuç, daha kaliteli, etkin, tarafları tatmin edici adalet hizmetleri sunma yaklaşımının karşısında yer alan bir maliyettir.

9. Hukuk sisteminde yeni düzenlenen müesseselerin uygulanabilirliğinde yerleşmiş adli kültüründe göz önünde tutulması gerekir. 2005 yılından itibaren uygulanmakta olan yeni ceza hukuku sisteminde uzlaşma, iddianamenin iadesi, kamu davasının açılmasının ertelenmesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, çapraz sorgu gibi müessese uygulamalarında bir kez daha görülmüştür ki, müesseselerin kanunda düzenlenmesi ile uygulaması oldukça farklı olabilmektedir. Bu sonuç istinaf yargılaması

91 YENİSEY, İstinaf ve Tekrar Kabulü, s. 39.

bakımından da bir risk olarak durmaktadır.

Öte yandan bu riskin varlığı, istinaf yargılamasının kötü olduğu, adil sonuçlar vermeyeceği ile de ilgili değildir. Sorunun temelinde, adli kültür değerleri, müesseselerin felsefesinde yatan sebeplerin yeterince içselleştirilmemiş olması, avukatların yeni müesseseler karşısında sürükleyici rollerini üstlenmemeleri ve aşırı iş yükü gibi hususlar vardır.

10. Türkiye’de Cumhuriyet başsavcılıklarına gelen işlerde, ceza mahkemelerine açılan dava sayılarında ve temyiz kanun yoluna başvuru sayılarında sürekli bir artış vardır. Bu iş yoğunluğu altında, istinaf mahkemelerinin bulunmadığı bir sistemde, Yargıtay’ın hukuki denetimin yanında ilk derece mahkemesinde yargılamaya konu olan olayın değerlendirilmesi denetimini hakkıyla yerine getirebilmesini beklemek oldukça iyiniyetli bir yaklaşım olacaktır. Ayrıca, tek başına istinaf kanun yolunun, kanun yoluna gelen iş yoğunluğundan kaynaklanan sorunları çözeceği beklentisi de gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır. Böyle bir sistemde, temyiz kanun yoluna gidecek işlerde mutlak olarak bir azalma olacaktır. Bununla birlikte, bugün temyiz konun yolu incelemesi için geçerli olan iş yoğunluğunun gelecekte istinaf kanun yolu için gerçekleşeceği beklenmelidir.

11. İstinaf kanun yolu denetiminin yerine getirilebilmesi için usul kuralları belirlenmiştir. Bunun belirlenmesinde, kanun yolunun amacı, ilk derece mahkemelerindeki sorunlar, yargılama süjelerinin nitelikleri, bölge adliye mahkemelerinde avukatla temsil zorunluluğunun kabul edilmesi, Yargıtay’ın durumu gibi hususlar göz önünde tutulmak suretiyle, hukuk devleti, adil yargılanma hakkı, savunma hakkı gibi temel hakların teminat altına alınması amaçlanmıştır.

Ancak, bu hususların gerçekleştirilebilirliği, aynı zamanda faaliyete geçirilen bölge adliye mahkemelerinin sayısı, coğrafi yerleri ve buralarda görev yapacak olan hâkimlerin sayısı ile de ilgilidir. Yoksa, sadece bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçirilmiş olması bu hakların garanti altına alınması bakımından yeterli değildir. Bu nedenle, CMK’da öngörülen ve istinaf muhakemesinin asgari sağlanma koşullarını işaret eden kuralların fiilen yerine getirilememesi durumunda, adil yargılanma hakkı ve savunma hakkının ihlali iddiaları bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine taşınabileceği gibi, bir sonraki süreçte AİHM’ne de götürülebilir.

KAYNAKLAR

ALBAYRAK Mustafa, İstinaf Kanun Yolunda Bölge Adliye Mahkemesinin Keşif Yapması ve Tanık Dinlemesi Üzerine Düşünceler, **TBB Dergisi**, S. 70, 2007.

BAYRAKTAR Köksal, “Ceza Yargılamasında İstinaf Kanun Yolu”, **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52.

CENDEL Nur / ZAFER Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, 7. Bası, İstanbul 2010.

ÇINAR Ali Rıza, Ceza Yargılamasında İstinaf Yasayolu, **Prof. Dr. Ali Naim İnan’a Armağan**, Ankara 2009, s. 112.

ERASLAN Özkaya, **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52.

ERDEM Mustafa Ruhan, Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010.

EREM Faruk, İstinaf Mahkemeleri, **AHFD**.

FEYZİOĞLU Metin, “İstinabe Yoluyla Tanık Beyanının Elde Edilmesi ve Bu Beyanın Değerlendirilmesi”, **Askeri Yargıtay’ın 89. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu**, 6 Nisan 2003, Ankara 2003.

HIZ Yüksel / ÖZDEMİR Kenan / BALO Yusuf Solmaz, Türk Yargısında Yapısal Çözüm Arayışları ve Bölge Adliye (İstinaf) Mahkemeleri, **Adalet Dergisi**, S. 21, Ocak 2005.

HUYDECOPER Toon, Ülkenin En Yüksek Mahkemesinin Rolü, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay’ın Rolü Konferansı, **Türkiye Cumhuriyeti’nde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Eşleştirme Projesi**, Temmuz 2007, Ankara 2007.

İTİŞGEN Rezzan, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, **TAAD**, Yıl: 5, Sayı: 16 (Ocak 2014).

KONURALP Haluk, Fransız Hukukunda Kanun Yolları Arasında İstinafın Yeri (Hukuk Davaları Açısından), **Adalet Dergisi**, C. 50, S. 1.

KUNTER Nurullah / YENİSEY Feridun / NUHOĞLU Ayşe, **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayınları, 15. Bası.

ÖZBEK Veli Özer / KANBUR Mehmet Nihat, **CMK İzmir Şerhi, Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.

ÖZDEMİR Kenan / BALO, Yusuf Solmaz, Bölge Adliye Mahkemeleri, **Yargıtay Dergisi**, C. 31, Ocak-Nisan 2005, S. 1-2.

ÖZDEMİR Kenan / BALO, Yusuf Solmaz, Bölge Adliye Mahkemeleri, **Ankara Barosu Dergisi**, 2004, S. 2.

ÖZTÜRK Bahri / ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, Ankara 2007.

ÖZTÜRK Bahri / TEZCAN Durmuş / ERDEM Mustafa Ruhan / SIRMA Özge / KIRIT Yasemin Saygılar / ÖZAYDIN Özlem / AKCAN Esra Alan / ERDEN Efser, **Nazarî ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ders Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, 9. Bası, Ankara 2015.

ÖZTÜRK Bahri, “Ceza Yargılaması Açısından İstinaf Yolunun Diğer Kanun Yollarıyla Karşılaştırılması”, **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52.

ÖZTÜRK Bahri, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay’ın Rolü Konferansı, **Türkiye Cumhuriyeti’nde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Eşleştirme Projesi**, Temmuz 2007, Ankara 2007.

PEKCANITEZ Hakan, **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, Yayın No: 52.

SARIGÜL Ali Tanju, **Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf**, Bilge Yayınevi, Ankara 2009.

SVENSSON Bo, İsveç Yargıtay Başkanı, Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay’ın Rolü Konferansı, **Türkiye Cumhuriyeti’nde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Eşleştirme Projesi**, Temmuz 2007, Ankara 2007.

ŞAHİN Cumhur / GÖKTÜRK Neslihan, **Ceza Muhakemesi Hukuku II**, Seçkin Yayıncılık, 4. Bası, Ankara 2015.

ŞAHİN Cumhur, **Ceza Muhakemesinde İspat (Delillerin Doğrudan Doğrualığı İlkesi)**, Ankara 2001.

ŞENSOY Naci, İstinaf, **İÜHFİM**, C. 12, S. 4, 1946.

TOSUN Öztekin, **Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri**, C. II, Muhakemenin Yürüyüşü, Sulhi Garan Matbaası, 2. Bası, İstanbul 1976.

TURHAN Faruk, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Asil Yayın Dağıtım, İsparta 2006.

TÜRK Hikmet Sami, İstinaf Mahkemeleri, **Adalet Dergisi**, C. 50, S. 1, s. 29.

ÜNVER Yener / HAKERİ, Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2012.

VAUBAN Patric, **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, Yayın No: 52.

VİGNEAU Vincent, Fransız Yargı Sistemi Yapılanmasında İstinaf Mahkemeleri, **İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay'ın Rolü Konferansı**, 3-4 Mayıs 2007, Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, Ankara 2007.

YENİSEY Feridun / NUHOĞLU Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 3.Baskı, İstanbul 2015.

YENİSEY Feridun, **Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu** (Kısaltma: İstinaf ve Tekrar Kabulü), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979.

YENİSEY Feridun, Türkiye'de İstinaf Mahkemelerinin Kurulmasından Sonra Yargıtay'ın Rolü Konferansı, **Türkiye Cumhuriyeti'nde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Eşleştirme Projesi**, Temmuz 2007, Ankara 2007.

YENİSEY **Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52.

YEŞİL Ufuk, **Türk Yargı Sisteminde Görev ve Hüküm Uyuşmazlıklarının Çözüm Usulü**, Uyuşmazlık Mahkemesi Yayınları, No: 4, Ankara 2016.

YURTCAN Erdener, CMUK Şerhi, İstanbul 2000.

YURTCAN Erdener, "Bölge Ceza Mahkemeleri'nde Yargılama Usulü", **İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı**, 7-8 Mart 2003, TBB Yayınları, No: 52.

İnternet Siteleri

YENİSEY İstinaf, **Adalet Dergisi**, S. 2, 2000, <http://www.yayin.adalet.gov.tr/adaletdergisi/02.sayi/2feridun.pdf>, erişim tarihi: 26.01.2006.

YURTCAN Erdener, Ceza Yargılamasında İstinaf ve Adalet Bakanlığı Tasarılarının Değerlendirilmesi, <http://www.barobirlik.org.tr/yayinlar/makaleler/erdeneryurtcan.doc>, erişim tarihi: 01.02.2016.

